

เจ็ดสิบประเด็นปัญหาว่าด้วยการถือศีลอด

﴿سبعون مسألة في الصيام﴾

[ไทย - Thai - تايلاندي]

มุหัมมัด ศอลิห์ อัล-มุนัจญิด

แปลโดย : นัศรุลลอฮฺ ฎ็อยยิบ

ผู้ตรวจทาน : พัยซอล อับดุลฮาดี

2009 - 1430

islamhouse.com

﴿سبعون مسألة في الصيام﴾

« باللغة التايلاندية »

محمد صالح المنجد

ترجمة: نصر الله طيب

مراجعة: فيصل عبدالهادي

2009 - 1430

islamhouse.com

70 ประเด็นควรรู้เกี่ยวกับการถือศีลอด

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله نحمده ونستعينه ونستغفره ونعوذ بالله من شرور
أنفسنا وسيئات أعمالنا من يهده الله فلا مضل له ومن يضل فلا
هادي له وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له وأشهد أن محمداً
عبده ورسوله أما بعد :

บรรดาการสรรเสริญ เป็นสิทธิของอัลลอฮ์ ตะอาลา ผู้ทรงประทาน (เราะมะฎอน) ช่วง
เทศกาลแห่งการสร้างสมความดีงามให้แก่ปวงบ่าว เทศกาลที่เปี่ยมล้นไปด้วยความดี เพื่อชำระลบ
ล้างความชั่วร้ายและเป็นการยกระดับเพื่อสู่ฐานะอันสูงส่ง เป็นช่วงเวลาที่จิตใจของบรรดาผู้ศรัทธา
ทั้งหลายจะได้ผินสู่พระองค์ เพราะเหล่าผู้ที่ขัดเกลาเท่านั้นที่ได้รับความสำเร็จ ส่วนบุคคลที่
หมักหมมที่สุดย่อมประสบความล้มเหลว

แท้จริงอัลลอฮ์ ตะอาลา ทรงสร้างมนุษย์ และสรรพสิ่งมาโดยเป้าหมายหนึ่งคือเพื่อ “อิบาดะฮ์” (การเคารพภักดี, เชื้อฟังก) ต่อพระองค์

ดังที่ตรัสไว้ว่า

﴿وما خلقت الجن والانس إلا ليعبدون﴾

ความหมาย “และฉัน (อัลลอฮ์) มิทรงสร้างญิน และมนุษย์มาเพื่ออันใด
นอกจากให้พวกเขาเคารพภักดี (อิบาดะฮ์) ต่อฉันเท่านั้น”

ซึ่งในอิบาดะฮ์อันยิ่งใหญ่ ประการหนึ่งนั่นก็คือ อัศ-ศิยาม (การถือศีลอด) ที่ทรงบัญญัติมา
ก็เพื่อปลูกสร้างความยำเกรง (ตักวา) ให้แก่พวกเขา ดังที่ได้ทรงกำชับไว้ในอัล-บะเกาะเราะฮ์ หลาย
อายะฮ์ เช่น

﴿وأن تصوموا خير لكم إن كنتم تعلمون﴾

ความหมาย “...และการที่สุเจ้าถือศีลอดนั้นย่อมประเสริฐกว่า หากสุเจ้ารู้”

และทรงชี้แนะ ให้ขอบคุณต่อพระองค์ ว่า

﴿ولتكبروا الله على ما هدكم ولعلكم تشكرون﴾

ความหมาย “และเพื่อสุเจ้าจะได้ประกาศความเกรียงไกรของอัลลอฮ์ ที่
พระองค์ทรงให้ทางนำสุเจ้า และเพื่อสุเจ้าจะได้ขอบคุณ (ต่อพระองค์)”

พระองค์ทรงให้ปวงบ่าวของพระองค์มีความรักต่อการถือศีลอด โดยที่ไม่ทรงทำให้มันเป็นภาระหนักอึ้งแก่พวกเขา จนกระทั่งพวกเขาสามารถละทิ้งความเคยชินต่าง ๆ ได้ อย่างไม่ยากเย็น (ภายในกำหนดเวลาที่จำกัด) ดังอายะฮ์ที่ว่า

﴿أَيَّامًا مَّعْدُودَاتٍ﴾

ความหมาย “...วันทั้งหลายที่ถูกลับ...”

กล่าวคือ เพียงไม่กี่วันหรือเพียงหนึ่งเดือนเท่านั้นพร้อมกันนั้น พระองค์ยังทรงแสดงออกถึงความเมตตาต่อปวงบ่าว และมีทรงประสงค์ให้พวกเขาได้รับลำบากหรือความเดือนร้อนแต่อย่างใด ดังตรัสว่า

﴿وَمَنْ كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ﴾

ความหมาย “ดังนั้น ผู้ใดจากหมู่ผู้เจ็บป่วยหรืออยู่ระหว่างการเดินทาง ดังนั้น ให้เขาถือศีลอดชดเชยในวันอื่น”

จึงไม่ใช่เรื่องแปลกเลยที่จะพบว่าในช่วงเดือนนี้หัวใจของบรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลาย ต่างก็มุ่งสู่ยังพระผู้ทรงอภิบาล ผู้ทรงเมตตายิ่ง ด้วยความยำเกรงและมุ่งหวังอย่างที่สุดต่อการตอบแทนอันยิ่งใหญ่ ณ พระองค์

ด้วยความยิ่งใหญ่ของอิบดะฮ์แห่งอัศ-ศิยาม (การถือศีลอด) นี้ จึงจำเป็นที่จะต้องเอาใจใส่เรียนรู้แล้วทำความเข้าใจเกี่ยวกับบัญญัติหรือหุก่มต่าง ๆ เกี่ยวกับศีลอดเราะมะฎอน เพื่อพี่น้องมุสลิมจะได้เข้าใจอย่างถูกต้องเกี่ยวกับสิ่งอันเป็นหน้าที่ที่พึงปฏิบัติหรืออะไรบางอย่างที่ปฏิบัติไม่ได้ (หะรอม) ควรหลีกเลี่ยงและอะไรบางอย่างที่สามารถกระทำได้ (หะลาล)

เนื้อหาของหนังสือเล่มเล็ก ๆ นี้ ได้นำเสนอบทบัญญัติ (หุก่ม) ต่าง ๆ เพียงย่อ ๆ มารยาท รวมถึงสิ่งที่เป็นชุนนะฮ์ต่างๆ เกี่ยวกับการถือศีลอดเอาไว้ซึ่งข้าพเจ้าเรียบเรียงขึ้น ด้วยหวังว่าอัลลอฮ์จะทรงให้ตัวของข้าพเจ้าเอง และพี่น้องมุสลิมทั้งหลายได้รับประโยชน์โดยทั่วกัน

วัลฮัมดุลิลลาฮิ ร็อบบิล-อาละมีน

มุฮัมหมัด ศอและห์ อัล-มุญญิด

ผู้เขียน

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الحمد لله والصلاة والسلام على رسوله وصحبه أما بعد :

คำนำของผู้แปล

การถือศีลอด คืออิบาดะฮ์หนึ่งที่ถูกระบุบัญญัติมาแก่มวลมนุษยชาติ เพื่อเป็นตั้ง
กระบวนกรปลูกฝังตักรว (ควมยำเกรง) และตวับียะฮ์ (ซัดเกลา) พร้อมปลดปล่อยเจตจำนงของ
พวกเขาให้หลุดพ้นพันธนาการและการเป็นทาสของอารมณ์ใฝ่ต่ำ และบรรดาซัริกต่าง ๆ ทั้งที่เป็น
นามธรรมและรูปธรรมทั้งหลาย

﴿شهر رمضان الذي أنزل فيه القرآن هدى للناس وبينات من الهدى

والفرقان﴾

“เดือนเราะมะฎอน ซึ่งอัล-กุรอานได้ถูกประทานลงมา เพื่อเป็นทางนำ
สำหรับมวลมนุษยชาติและเป็น (หลักฐาน) ที่ชัดเจนจากทางนำและ
เป็นสิ่งจำแนก (ระหว่างความจริงกับความเท็จ)”

(ซูเราะฮ์ อัล-บะเกาะเราะฮ์ :อายะฮ์ที่ 185)

ภายใต้บรรยากาศแห่งเดือนเราะมะฎอนอันสิริมงคลนี้เอง ที่อัล-กุรอาน : คัมภีร์แห่ง
มนุษยชาติถูกประทานลงมา ซึ่งทั้ง 2 นี้ (คืออัล-ศิยาม และอัล-กุรอาน) ยังคงมีความสำคัญ และ
อิทธิพลอย่างสูงส่งต่อการกำหนดวิถีชีวิตและจิตใจของผู้ศรัทธาในทุกยุคทุกสมัย นับตั้งแต่อดีต
ปัจจุบันและจวบจนกาลปวสาร

เนื้อหาของหนังสือนี้ แทบทั้งหมดกระผมได้แปลและเรียบเรียงจากหนังสือ “สับอิน
นะมัสะละละฮ์ฟีศ-ศิยาม” ของท่านนุญัยมหมัด ศอและห์ อัลมุนญิด

ความดีจากหนังสือเล่มนี้ ขอได้เพิ่มพูนในตาซังหะสะนาตของกระผมบิดามารดา
ครอบครัวครูบาอาจารย์ และผู้แต่ง ตลอดจนถึงพี่น้องมุสลิมทั้งหลายด้วยเทอญ-อามีน

ด้วยความจริงใจและเชื่อมั่น

อญู อัมมารุ

บ้านไธ้ะ/หาดใหญ่ 26 พ.ย. 42

อัส-ศิยาม การถือศีลอดในเดือนเราะมะฎอน

1. ความหมายของอัส-ศิยาม

อัส-ศิยาม ทางภาษาหมายถึงการยับยั้ง การงดเว้นจากสิ่งหนึ่ง ๆ ส่วนทางศาสนาหมายถึง การงดเว้นจากการกิน การดื่มและการร่วมประเวณีในเวลากลางวันตั้งแต่เวลารุ่งอรุณ (เริ่มเช้าเวลาศุบห์) จนกระทั่งถึงเวลาดวงตะวันลับของฟ้า (เข้าเวลามัฆริบ) โดยมีเจตนา (เนียต) ที่ชัดเจน เพื่อเป็นอิบาดะฮ์ต่อ อัลลอฮ์ตะอาลา

2. บทบัญญัติ (หุก่ม) ของอัส-ศิยาม

ปวงมุสลิมทั้งหลายถือว่า การถือศีลอดเดือนเราะมะฎอน (คือเดือนที่ 9 ตามปฏิทินอิสลาม) นั้นเป็นสิ่งจำเป็น (ฟัรฎู) เหนือประชาชาติ ดังหลักฐานจากอายะฮ์อัล-กุรอาน ที่อัลลอฮ์ตะอาลาตรัสว่า

﴿يا أيها الذين ءامنوا كتب عليكم الصيام كما كتب على الذين من قبلكم لعلكم تتقون﴾

ความหมาย “โอ้บรรดาผู้ซึ่งศรัทธาทั้งหลายการถือศีลอดนั้นได้ถูกบัญญัติเหนือสุเจ้า เช่นดังที่ถูกบัญญัติแก่บรรดา (กลุ่มชน) ก่อนหน้าสุเจ้ามาแล้ว เพื่อสุเจ้าจะได้ยำเกรง”

และในหลักฐานจากหะดีษของท่านเราะฮูล (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) ที่ว่า

«بني الإسلام على خمس : شهادة أن لا إله إلا الله وأن محمداً رسول الله ، وإقام الصلاة ، وإيتاء الزكاة ، وصيام رمضان ، وحج البيت»

ความหมาย “อัล-อิสลาม ถูกสร้างไว้บนรากฐาน 5 ประการ คือ

1. การปฏิญาณตนว่า “ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์เท่านั้น และการปฏิญาณตนว่า แท้จริงมุฮัมมัดเป็นเราะฮูล (ศาสนทูต) ของอัลลอฮ์”
2. การดำรงการละหมาด
3. การจ่ายซะกาต
4. การถือศีลอดในเดือนเราะมะฎอน
5. การไปบ้ำเพ็ญหัจญ์ ณ บัยตุลลอฮ์²

การถือศีลอด (อัส-ศิยาม) จึงเป็นรากฐานหนึ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งหากผู้ใดละเมิดหรือฝ่าฝืนโดยจงใจละทิ้งการถือศีลอดโดยไม่มีเหตุจำเป็นตามที่ศาสนาผ่อนผันแล้ว แน่นอนเท่ากับเขาผู้

¹ ชูเราะฮ์ อัล-บะเกาะเราะฮ์/อายะฮ์ที่ :183

² ดู ฟัตหุล-บารี เล่ม 1 หน้า 49

นั้นได้กระทำบาปอันยิ่งใหญ่ (อัล-กะบีเราะฮฺ) ดังที่ท่านเราะฮฺซูล (คือลัลลลอฮฺอะลัยฮิวะซัลลัม) ได้เล่าถึงสภาพอันเลวร้ายที่ท่านได้พบเห็น (สภาพของผู้ถูกรอทาน) ในปรากฏการณ์ครั้งหนึ่งว่า

“จนขณะที่ฉันขึ้นสูงเทียมยอดเขานั้น ทันใดฉันก็ได้ยินเสียงหนึ่งดังมาก ฉันจึงถาม (บรรดามะลาอิกะฮฺ) ว่า “นี่คือเสียงอะไร ?”

พวกเขาตอบว่า “นี่แหละคือเสียงครวญครางของชาวนรก”

ต่อมาฉันก็ถูกพาไปแล้ว (เห็นภาพ) ของคนกลุ่มหนึ่งในสภาพถูกร้อยเชือกที่เอ็นร้อยหวายกระพุ่มแก้มของพวกเขาถูกเจาะเลือดไหลทะลักออกมาตลอดเวลา

ฉัน (เราะฮฺซูล) ถามอีกว่า “พวกเขาเหล่านี้เป็นใครหรือ ?”

มีคำตอบว่า

« ... الذين يفترون قبل تحلة صومهم »

ความหมาย “พวกเขาคือบรรดาผู้ที่กินอาหารก่อนที่จะได้เวลาให้ละศีลอด”³

ท่านอัล-หาฟิซอัล-ชะฮะบี (เราะฮิมะฮฺลลอฮฺ) กล่าวว่า

“อุละมาอ์บางท่านยืนยันอย่างหนักแน่นในกรณีของบุคคล ที่ตั้งใจละทิ้งการถือศีลอดในเดือนเราะมะฎอนโดยไม่มีเหตุอันควรว่า ผู้นั้นเลวยิ่งกว่าผู้ที่ทำซินา (ผิดประเวณี) และผู้ที่เสพสุราเสียอีก ยิ่งไปกว่านั้นสภาพการเป็นมุสลิมของเขายังเป็นที่ยังงาย (ว่าเขายังเป็นมุสลิมอยู่หรือไม่) ขณะที่บางทีคนจะกล่าวว่าเขาคือบุคคลที่ออกนอกศาสนา (หรือมูรตัด) แล้ว

ซึ่งท่านชัยคุลอิสลาม อิบน์ตุตัยมียะฮฺ (เราะฮิมะฮฺลลอฮฺ) ตัดสิน (พิตวา) ว่า

“ถ้าเขาไม่ถือศีลอดในเราะมะฎอนโดยยืนยันกรานว่า การถือศีลอดนั้นไม่จำเป็น ทั้ง ๆ ที่เขาทราบดีถึงโทษทัณฑ์ของการกล่าวเช่นนั้น การตัดสินคือต้องประหารชีวิต หรือฆ่าเสีย (เพราะตกอยู่ในสภาพของมูรตัด) หากเขาละเมิด (แต่ยังคงยอมรับในหุก่มอยู่) ก็ให้ลงโทษ ตามกฎหมายของเราะมะฎอน (คือต้องทำกัฟฟาเราะฮฺ)”⁴

3. ความประเสริฐของการถือศีลอด

คุณค่าของการถือศีลอดนั้นยิ่งใหญ่ที่สุด ดังมีกล่าวนหะดีษต่าง ๆ มากมายที่ระบุถึงความประเสริฐหรือผลบุญที่ผู้ถือศีลอดจะได้รับ เช่น

« قال الله عزوجل : كل عمل ابن آدم له إلا الصوم فإنه لي وأنا أجزي به »

« به »

อัลลลอฮฺ สُبْحَانَهِ سُورَةُ تَعَالَى قَالَ قَالَ

³ ดู เศาะเห์ยะหฺ อัด-ดรูซิบ เล่ม 1 หน้า 420

⁴ ดู มัจญ์มัววะฮฺ อัล-พะตาวา ของอิบนุตัยมียะฮฺ เล่ม 20 หน้า 265

“งาน (อะมัล) ทุกอย่าง เป็นของมนุษย์เว้นแต่การถือศีลอด แท้จริงมัน
เป็นของข้า (อัลลอฮฺ) และข้าจะเป็นผู้ตอบแทนมัน ด้วยตัวข้าเอง”⁵

และหะดีษคือ

«عليك بالصوم فإنه لا عدل له»

“ท่านจงถือศีลอด เพราะแท้จริงย่อมไม่มีสิ่งใดเทียบเท่า”⁶

และหะดีษคือ

«ثلاثة لا ترد دعوتهم : الصائم حتى يفطر والإمام العادل ، والمظلوم»

“3 จำพวกที่ดุอาอฺ (ของพวกเขา) จะไม่ถูกปฏิเสธ คือ 1. ผู้ถือศีลอดอยู่
จนกระทั่งเขาละศีลอด 2. ผู้นำที่ยุติธรรม และ 3. ผู้ถูกอธรรม”⁷

« ... للصائم فرحتان يفرحهما إذا أفطر فرح بفطره وإذا لقي ربه فرح

بصومه »

“สำหรับผู้ที่ถือศีลอด เขาจะได้รับความปิติยินดี 2 ครั้งด้วยกัน คือเมื่อเขา
ได้ถือศีลอด (ในดุนยา) เขามีความปิติยินดีในการละศีลอดของเขา
และขณะที่เขาพบกับพระผู้อภิบาลของเขา (ในอาคิเราะฮฺ) เขาก็จะปิติ
ยินดีใน (รางวัลของ) การถือศีลอดของเขา”⁸

และหะดีษ

«الصلوات الخمس ، والجمعة إلى الجمعة ، ورمضان إلى رمضان

مكفرات لما بينهن ، إذا اجتنبت الكبائر»

“การละหมาด (ฟัรฎู) 5 เวลา และ (ละหมาด) วันศุกร์ถึงอีกวันศุกร์หนึ่ง
และ (การถือศีลอดใน) เดือนเราะมะฎอนหนึ่งยังอีกเราะมะฎอนหนึ่ง
เป็นสิ่งลบล้าง (ความบาปเล็ก ๆ) ที่เกิดขึ้นระหว่างนั้นตราบที่ห่างไกล
ออกจากบาปใหญ่ทั้งหลาย”⁹

« ... لخلوف فم الصائم أطيب عند الله من ريح المسك ... »

“แท้จริงกลิ่นปากของผู้ถือศีลอด ณ อัลลอฮฺนั้น หอมยิ่งกว่ากลิ่นชะมดเชียง”¹⁰

⁵ ดู เศาะเหียะหฺ อัล-ดรัซิม หะดีษเลขที่ 964

⁶ ดู เศาะเหียะหฺ อัล-ดรัซิม หะดีษเลขที่ 973

⁷ ดู อัล-ซิดซิลละฮฺศ-เศาะฮีหะฮฺ เลขที่ 1797

⁸ ดู เศาะเหียะหฺ อัล-ดรัซิม หะดีษเลขที่ 964

⁹ บันทีกโดย มุสลิม

¹⁰ ดู เศาะเหียะหฺ อัล-ดรัซิม หะดีษเลขที่ 9

«الصيام جنة يستجن بها العبد من النار»

“การถือศีลอดเป็นโล่ห์ ที่ป่าวใช้เพื่อป้องกันต่อไฟนรก”¹¹

«ما من عبد يصوم يوماً في سبيل الله تعالى إلا باعد الله بذلك اليوم

وجهه عن النار سبعين خريفاً»

“ผู้ใดถือศีลอดหนึ่งวันในหนทางของอัลลอฮ์ด้วยการวันนั้น อัลลอฮ์จะทรงให้ใบหน้าของเขาห่างจากไฟนรกระยะเวลา 70 ปี”¹²

«... و من صام يوماً إبتغاء وجه الله ختم له به دخل الجنة...»

“ผู้ใดถือศีลอดหนึ่งวันด้วยแสวงหาความโปรดปราน ของอัลลอฮ์ แล้วเขาจบชีวิตลงด้วยการนั้น เขาจะได้เข้าสวรรค์”¹³

« إن في الجنة باب يقال له (أريان) يدخل منه الصائمون يوم القيامة

لا يدخل منه أحد غيرهم فإذا دخلوا أغلق فلم يدخل منه أحد»

“แท้จริง ในสวนสวรรค์นั้นมีประตูหนึ่ง มีชื่อว่า “อรั-รียยาน” เป็นประตูเข้าของบรรดาผู้ถือศีลอด ไม่มีใครสามารถเข้าทางนั้นได้ นอกจากพวกเขา ดังนั้นในเมื่อพวกเขาเข้าไปหมดแล้ว จะไม่มีผู้ใดเข้าไปอีก”¹⁴

การถือศีลอดในเดือนเราะมะฎอน เป็นรากฐานสำคัญอันหนึ่งของหลักการอิสลาม ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ในเดือนนั้นโองการอัล-กุรอานได้ถูกประทานลงมาครั้งแรกแก่มนุษยชาติ คือในคำคัมแห่ง “ลัยละตุลก็อดร์” ซึ่งมีความประเสริฐยิ่งกว่าเดือนอื่นๆ ถึง 1,000 เดือน

«إذا جاء رمضان ، فتحت أبواب الجنة ، وغلقت أبواب النار ،

وصفدت الشياطين»

“เมื่อเราะมะฎอนย่างกรายมาประตูแห่งสวรรค์ทั้งหลายจะถูกเปิดออก ในขณะที่ประตูทั้งหลายของนรกจะถูกปิดลง และบรรดามารร้ายหรือญินผู้ชั่วร้าย จะถูกพันธนาการไว้”¹⁵

¹¹ ดู เศาะเหียะหุ อัล-ตัรซีบ หะดีษเลขที่ 966

¹² ดู เศาะเหียะหุ อัล-ตัรซีบ หะดีษเลขที่ 974

¹³ ดู เศาะเหียะหุ อัล-ตัรซีบ หะดีษเลขที่ 972

¹⁴ ดู เศาะเหียะหุ อัล-ตัรซีบ หะดีษเลขที่ 965

¹⁵ ดู เศาะเหียะหุ อัล-ตัรซีบ หะดีษเลขที่ 984

«الصيام والقرآن يشفعان للعبد يوم القيامة»

“การถือศีลอดและ (การอ่าน) อัล-กุรอาน ทั้ง 2 นี้จะช่วยเหลือบ่าว (ผู้ศรัทธา) ในวันกิยามะฮฺ”¹⁶

ท่านเราะซูล (คือลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลิม) ยังกล่าวอีกว่า

«من صام رمضان إيماناً واحتساباً غفرله ما تقدم من ذنبه»

“ผู้ใดถือศีลอดในเดือนเราะมะฎอน โดยการศรัทธา และมุ่งหวังต่อการตอบแทนจากอัลลอฮุอย่างจริงจัง บาบที่เคยกระทำมาก่อนหน้านั้น จะได้รับการอภัยโทษ”¹⁷

«الله عند كل فطر عتقاء»

“และเป็นสิทธิของอัลลอฮุที่จะปลดปล่อยชาวอนรกในทุก ๆ ครั้งของการละศีลอด”¹⁸

4. หิกมะฮฺ (วิถะยะปัญญา) ของการถือศีลอด

ในการถือศีลอดมีวิถะยะปัญญา (หิกมะฮฺ) และประโยชน์ต่างๆ มากมาย เป็นต้นว่า การถือศีลอดเป็นสื่อที่นำไปสู่การเกิดความรู้สึกยำเกรง (ตักวา) ต่ออัลลอฮุตะอาลา เพราะในเมื่อเราสามารถยับยั้งอารมณ์หรือจิตใจตนจากสิ่งที่หะลาล ด้วยแรงปรารถนาในความโปรดปรานของอัลลอฮุ และการลงโทษของพระองค์ได้แล้วไซ้ร้ ดังนั้น ย่อมเป็นการง่ายดายเหลือเกินที่เราจะละเว้น หรือยับยั้งตนเองจากสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นของหะรอมทั้งหลาย

ทั้งนี้ในธรรมชาติของมนุษย์แล้ว คราวใดก็ตามที่ท้องของเขาว่างเปล่า ความหิวจะส่งผลกระทบต่ออวัยวะส่วนอื่น ๆ ของร่างกายให้อ่อนกำลังลง และเมื่อใดที่ท้องอืด ความอยากหรือความต้องการทางอวัยวะส่วนอื่น เช่น ลิ้น สายตา มือ และอารมณ์เพศก็จะปรากฏขึ้นมา ดังนั้นการถือศีลอดนี้จึงถือได้ว่าเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถข่มเอาชนะอารมณ์แห่งชัยฏอนความรู้สึกทางเพศและปกป้องรักษาอวัยวะต่าง ๆ มิให้กระทำสิ่งที่ชั่วช้าทั้งหลาย บนพื้นฐานแห่งความยำเกรงอย่างแท้จริง เพราะ “ตักวา” ที่มีอยู่ในส่วนลึกของจิตใจเท่านั้น ที่สามารถควบคุมพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ให้ดำเนินอยู่ในครรลองได้

เช่นกันเมื่อผู้ที่ถือศีลอดได้ลิ้มรสแห่งความเจ็บปวดจากความหิว กระหาย เขาย่อมเข้าใจในสภาพความต้องการและรู้สึกของคนจนผู้ยากไร้ได้เป็นอย่างดี ทำให้เกิดจิตใจเมตตา สงสาร และช่วยเหลือแบ่งปันเพื่อขจัดความหิวโหยของพวกเขาเพราะแน่นอนสิ่งที่ได้รับมาจากการบอกเล่า

¹⁶ ดู เศาะเหียะฮฺ อัล-ตัรซีบ หะดีษเลขที่ 969

¹⁷ ดู เศาะเหียะฮฺ อัล-ตัรซีบ หะดีษเลขที่ 964

¹⁸ ดู เศาะเหียะฮฺ อัล-ตัรซีบ หะดีษเลขที่ 987

ของผู้อื่นนั้นย่อมไม่ลึกซึ้งเท่ากับการที่ได้สัมผัสกับความทุกข์ยากด้วยตนเอง ประดุจดังคนที่ขับชี่ ยานพาหนะ ที่ไม่อาจเข้าใจความยากลำบากของคนเดินเท้าได้ นอกจากต้องลงมาเดินเท้าด้วย ตนเองบ้าง การถือศีลอด ช่วยอบรมบ่มนิสัย และพัฒนาเจตนารมณ์ของการห่างไกลจากอารมณ์ ใฝ่ต่ำ และความชั่ว ในนั้นเป็นการควบคุม บังคับนิสัยและขจัดอารมณ์ออกจากสิ่งที่ไม่ดีทั้งหลาย และในนั้นยังเป็นการแสดงถึงความเป็นเอกภาพอันเท่าเทียมกัน ของบรรดาประชาคมมุสลิม ทั้งหลาย ที่ต่างถือศีลอดและออกจากการถือศีลอดอย่างพร้อมเพรียงกัน

5. มารยาทของการถือศีลอด

มารยาทของการถือศีลอดและสุนนะฮ์ต่าง ๆ

ก. ส่งเสริมให้รับประทานอาหารสะหุรในช่วงใกล้เวลารุ่งอรุณขึ้น ท่านเราะฮ์ฎูล (คือลัลลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) กล่าวว่า

« تسحروا فإن في السحور بركة »

“พวกท่านจงรับประทานอาหารสะหุรกันเถิดแท้จริงในการรับประทาน อาหารสะหุร นั้นมีความจำเริญ (บะเราะกะฮ์)”¹⁹

อีกหะดีษหนึ่งระบุว่า

« فصل ما بين صيامنا وصيام أهل الكتاب أكلة السحر »

“ความแตกต่าง ระหว่างการถือศีลอดของพวกเรา (มุสลิม) กับการถือ ศีลอดของชาวอะหฺลุลกีตาบ (ยิวและคริสเตียน) นั่นคือ การรับประทาน อาหารสะหุร”²⁰

« نعم سحور المؤمن اتمر »

“อินทผาลัม ช่างเป็นสะหุรที่ดียิ่งของคนมุอฺมิน (ผู้ศรัทธา)”

ข. ส่งเสริมให้รีบละศีลอดเมื่อได้เวลา ท่านเราะฮ์ฎูล (คือลัลลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) กล่าวว่า

« لا يزال الناس بخير ما عجلوا الفطر »

“ผู้คน (ที่ถือศีลอด) จะยังคงอยู่ในความดีตราบไต่ที่พวกเขารีบเร่งละศีล อด (เมื่อได้เวลา)”²¹

¹⁹ ดู เศาะหฺเหียะหฺ อัล-ตัรซีบ หะดีษเลขที่ 1050

²⁰ ดู เศาะหฺเหียะหฺ อัล-ตัรซีบ

²¹ ดู เศาะหฺเหียะหฺ อัล-ตัรซีบ หะดีษเลขที่ 1060

ในหะดีษหนึ่งรายงานจากท่านอนัส (เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ) กล่าวถึงรูปแบบการละศีลอดของท่านเราะซูล (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) ว่า

«كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يفطر قبل أن يصلي على رطبات
فإن لم تكن رطبات فتميرات فإن لم تكن تميرات حسا حسوات
من ماء»

“ท่านนบี (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) เคยละศีลอดก่อนที่จะละหมาด (มัฆริบ) ด้วยผลรู่็อบ (อินทผลัมสด) หากไม่มีผลรู่็อบ ท่านก็ละศีลอดด้วยผลตะม่รุ (อินทผลัมแห้ง) แต่หากไม่มีแม้ผลตะม่รุ ท่านก็จะตีม้ น้ำเปล่าแทน”²²

ล้สำหรับดุอาอูที่ท่านเราะซูล (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) เคยอ่านตอนละศีลอดน้ันมีหลายรายงานด้วย แต่มีหลักฐานแข็งแรงที่สุดคือ

«ذهب الظمأ وابتلت العروق وثبت الأجر إن شاء الله»
“ความกระหายน้ันได้มลายไปเส้นเลือดท้หลายก็ชุ่มฉ้ และรางวัลก็มี
แน่นอนอินชาอัลลอฮุ”²³

ค. หลีกห่างจากการพูดจากเก้ยวพาราสิ โทหกหรือหยาบโตน

ด้หะดีษของท่านเราะซูล (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) ที่ห้ามเอาไว้ว่า
“หากวันใดที่พวกท่านถือศีลอดอยู่ ด้ันน้จงอย่าได้กระทำความช้”²⁴

และหะดีษที่ว้

«من لم يدع قول الزور والعمل به فليس لله حاجة في أن يدع طعامه
وشرا به»

“ผู้ใดไม่ละเว้นจากการกล่าวเท็จและกระกระทำที่เป็นสิ่งมดเท็จ (ไร้
สาระ) อัลลอฮุ ก็จะไม่ทรงประสงค์อันใดในการละเว้นอาหารและ
เครื่องตีม้ของเขา”²⁵

ด้ันน้บุคคลที่ถือศีลอด จึงควรห่างไกลจากสิ่งด้ต้องห้ามท้หลาย เป็นต้นว่า การนินทา การพูดจาหยาบคาย การโทหก เพราะจะท้ให้รางวัลการตอบแทนจากการถือศีลอดของเขาน้ันมีอันต้องมลายไปด้ัน ด้ที่ท่านนบี (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) กล่าวว้

²² ดู เศาะเหียะหุ อัล-ตัรฆีบ หะดีษเลขที่ 1064

²³ บันทีกโดยอบูดาอูด เล่ม 2 หน้า 7

²⁴ บันทีกโดยอัล-บุคอรี

²⁵ ดู เศาะเหียะหุ อัล-ตัรฆีบ หะดีษเลขที่ 1241

« رب صائم ليس له من صيامه إلا الجوع ... »

“บางทีคนที่ถือศีลอดคนหนึ่งอาจจะไม่ได้รับอะไรเลยจากการศีลอดของเขา นอกจากความหิวเท่านั้น”²⁶

ง. หลีกเลี้ยงการทะเลาะวิวาท ดังหะดีษที่ว่า

« إذا كان يوم صوم أحدكم فلا يرفث ولا يصخب فإن سابه أحد أو

قاتله فليقل إني صائم إني صائم »

“ดังนั้น ถ้าหากผู้ใดมาด่าทอหรือชวนทะเลาะวิวาทกัน ท่านก็จะกล่าวแก่เขาว่า “แท้จริงฉันกำลังถือศีลอดอยู่ แท้จริงฉันกำลังถือศีลอดอยู่

... ”²⁷

(ครั้งแรกเป็นการเตือนตนเอง ครั้งที่สองเป็นการเตือนคู่กรณี)

จ. หลีกเลี้ยงการจัดเตรียมอาหารมากมายอย่างฟุ่มเฟือย ดังหะดีษที่ว่า

“ไม่มีภานะดันใด ที่ถูกหลานอาดัม (มนุษย์) บรรจขั้วร้ายยิ่งกว่าเพราะอาหารอีกแล้ว”²⁸

ฉ. ส่งเสริมให้ช่วยเหลือจนเจือเผื่อแผ่กันทั้งในเรื่องวิชาความรู้ ทรัพย์สิน หน้าที่ กำลังกาย จริยธรรมต่าง ๆ ให้มากเป็นพิเศษในช่วงเราะมะฎอน ดังหะดีษ หนึ่งรายงานจากท่านอับดุลิบบาส (เราะฎียัลลอฮุอันสุมา) ว่า

« كان رسول الله صلى الله عليه وسلم أجود الناس وكان أجود ما يكون

في رمضان حين يلقاه جبريل وكان يلقاه كل ليلة من رمضان فيدارسه

القرآن فلرسول الله أجود بالخير من الريح المرسلة »

“ท่านเราะซูล (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) นั้น เป็นบุคคลที่จิตใจเผื่อแผ่ที่สุด โดยเฉพาะท่านจะใจดีเป็นพิเศษในช่วงเดือนเราะมะฎอน ซึ่งเป็นช่วงที่มะลาอิกะฮ์ญิบรีลได้ลงมาพบท่านในทุกค่ำคืนของเดือนเราะมะฎอน เพื่อทบทวนอัล-กรุอานให้แก่ท่านเราะซูล (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) นั้นมีความใจบุญในกุศลทานยิ่งกว่าลมโชย (ที่ยังความร่มรื่นแก่ผู้คนในยามเย็น) เสียอีก”²⁹

²⁶ ดู เศาะเหียะหฺ อัล-ตัรซีบ หะดีษเลขที่ 1069

²⁷ ดู เศาะเหียะหฺ อัล-ตัรซีบ หะดีษเลขที่ 984

²⁸ บันทีกโดยอัส-ติรมีซี : หะดีษหะซัน เศาะเหียะหฺ

²⁹ บันทีกโดยอัล-บุคอรี

การบริจาคอาหารช่วยเหลือผู้อดอยากหิวโหยหรือเลี้ยงอาหารละศีลอดในขณะที่ผู้บริจาคเองถือศีลอดอยู่ด้วย ก็ยิ่งนับเป็นความดีอันยิ่งใหญ่และเป็นสาเหตุหนึ่งแห่งการได้เข้าสู่สวรรค์

ดังหะดีษหนึ่งของท่านเราะซูล (คือลัลลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) ที่กล่าวว่า

“แท้จริงในสวนสวรรค์นั้นมีบรรดาห้องอยู่จำนวนหนึ่ง (ที่มีความบริสุทธิ์ เช่นแก้ว) ซึ่งสามารถมองเห็นจากภายนอกถึงภายใน และจากภายในถึงยังภายนอก อัลลลอฮ์ได้ทรงตระเตรียมมันเอาไว้แก่ผู้ให้อาหาร พุดจาอ่อนโยน ถือศีลอดอย่างต่อเนื่อง และละหมาด (ตะฮัจญุด) ยาม ค่ำคืนขณะที่ผู้คนที่ทั้งหลายกำลังนอนหลับ”³⁰

หะดีษหนึ่งที่ระบุว่า

«من فطر صائماً كان له مثل أجره غير أنه لا ينقص من أجر الصائم شيء»

“บุคคลใดให้อาหารละศีลอดแก่ผู้ถือศีลอดเขาย่อมได้รับรางวัล (ผลบุญ) เช่นผู้ที่ถือศีลอดได้รับโดยไม่มีกรลดหย่อนแม้แต่น้อย”³¹

ท่านซัยยิดคุล-อิสลามอิบน์ตุัยมียะฮฺ (เราะซิมะฮฺลุลลอฮฺ) กล่าวว่า “การให้อาหารละศีลอดแก่เขา หมายถึง การให้เขาทานจนอิ่ม”³²

ช. มุสลิมสามารถแสดงออกซึ่งความปิติยินดีต่อวาระการเข้าสู่เดือนเราะมะฎอนได้ดังที่ท่านนบี (คือลัลลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) เคยแจ้งข่าวดีแก่เหล่าสาวกของงานทราบ ถึงการมาของเราะมะฎอน และกระตุ้นให้พวกเขาได้ให้ความสำคัญกับเราะมะฎอน

ดังหะดีษที่เล่าโดยอบูซุร็อยเราะฮฺ (เราะฎียัลลอฮุอันฮุ) ว่า ท่านเราะซูลุลลอฮฺ (คือลัลลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) กล่าวว่า

«إن هذا الشهر قد حضركم وفيه ليلة خير من ألف شهر من حرمها

فقد حرم الخير كله ولا يحرم خيرها إلا محروم»

“แท้จริงเดือนนี้ (เราะมะฎอน) ได้มีมายังพวกท่านแล้ว และในมันนั้นมี ค่ำคืนหนึ่งที่ดีกว่าพันเดือน บุคคลใดไม่ได้รับมัน ดังนั้นเขาย่อมพลาด จากความดีทั้งหมด และไม่มีบุคคลใดที่พลาดจากความดีของมัน นอกจากผู้ที่ถูกกีดกัน (จากความดี) เท่านั้น”³³

³⁰ บันทึกโดยอะหมัด 5/3 เป็นหะดีษหะสัน

³¹ ดู เศาะเหียะฮฺ อัล-ตัรซีบ หะดีษเลขที่ 1065

³² ดู อัล-อิดติยารอด อัล-เศาะฮีหะฮฺ หน้า 109

³³ ดู เศาะเหียะฮฺ อัล-ตัรซีบ หะดีษเลขที่ 986

6. ประเภทของการถือศีลอด

ประเภทที่จำเป็นต้องถือติดต่อกัน เช่น

- การถือศีลอดในเราะมะฎอน
- การถือศีลอดที่เป็นค่าปรับ กรณีฆ่าคนตายโดยไม่เจตนา (ซึ่งต้องมี 2 เดือนติดต่อกัน)
- การถือศีลอดเนื่องจากการหย่าแบบชิฮารุ
- การถือศีลอดเพื่อเป็นค่าปรับกรณีร่วมประเวณีในตอนกลางวันของเราะมะฎอน
- และการถือศีลอดเนื่องจากการบนบานซึ่งได้ระบุไว้ว่าจะถือโดยติดต่อกัน

ประเภทต่อมาคือไม่จำเป็นต้องถือในวันที่ติดต่อกัน เช่น

- การถือศีลอดชดใช้ของเราะมะฎอน
- การถือศีลอด 10 วัน ในกรณีของผู้ทำฮัจญ์ที่ไม่เชือดสัตว์
- การถือศีลอด (เพื่อเป็นกัฟฟาเราะฮ์) เนื่องจากสาเหตุการละเมิดคำสาบาน (กรณีที่ไม่ได้ระบุการติดต่อไว้)
- และการถือศีลอดเนื่องจากละเมิดข้อห้ามขณะครองอิหมฺรอม เป็นต้น

7. ประเภทต่าง ๆ ของการถือศีลอดซุนนะฮ์

ต่อมาก็คือ การถือศีลอดต่าง ๆ ที่เป็นการแสดงความสมัครใจ (หรือซุนนะฮ์) เช่น

- ศีลอดในวันจันทร์ และพฤหัสบดี
- ศีลอดทุกวันที่ 13, 14, และ 15 ของเดือน
- ศีลอดวันอาชูรอ
- ศีลอดวันอะรอฟะฮ์
- ศีลอด 7 วันในเดือนเซาวาล
- และศีลอดในช่วงเดือนมูฮัรรอหม์ และเดือนชะอฺบาน ซึ่งทำนบปี (คือลัลลลอฮุอะลยฮิวะซัลลัม) มักถือหลายวันด้วยกัน

8. วันต่าง ๆ ที่ห้ามถือศีลอด

วันที่มีหลักฐานห้ามถือศีลอดก็คือ เช่น

- การเจาะจงถือศีลอดเฉพาะวันศุกร์³⁴ หรือวันเสาร์เพียงวันเดียว โดยไม่มีเหตุผลที่ศาสนานูโลม
- การถือศีลอดทุกวันตลอดชีวิต

³⁴ บันทึกโดยอัล-บุคอรีย

- การถือศีลอดที่ถือติดต่อกันเป็นเวลาหลายวันโดยที่ไม่ยอมละศีลอด หรือทานอาหารใด ๆ เลยระหว่างนั้น
- การถือศีลอดในวันอีดทั้ง 2 (คืออีดอัฎฐาและอีด ฟิฏริ)
- และการถือศีลอดในวันตัซริก (คือวันที่ 11, 12, และ 13 ของเดือนซุลหิจญะฮฺ)

9. อะไรเป็นเกณฑ์ยืนยันการเข้าสู่เราะมะฎอน ?

ตามหลักการที่ถูกต้อง เกณฑ์ที่พึงยึดถือเอามาใช้เพื่อยืนยันว่าเดือนเราะมะฎอนของแต่ละปีจะเริ่มต้นเมื่อไรนั้นให้ถือตามแนวทางที่กำหนดไว้จากซุนนะฮฺก็คือด้วยการเห็นเดือนหรือหากท้องฟ้ามีดครีมีจนมิสามารถมองเห็นเดือนหรือหากท้องฟ้ามีดครีมีจนมิสามารถมองเห็นเดือนได้สะดวก ก็ให้ใช้วิธีนับเดือนก่อนหน้านั้น คือเดือน “ชะอฺบาน” ให้ครบ 30 วันแล้วถือเอาวันหลังจากนั้นเป็นวันเริ่มต้นของเดือนเราะมะฎอน

ส่วนการใช้วิธีคำนวณเป็นเกณฑ์กำหนดการเริ่มเดือนเราะมะฎอนนั้น ถือว่าเป็นวิธีการที่อุตริขึ้นใหม่ (บิโดอะฮฺ) ทั้งนี้จากหลักฐานคือหะดีษของท่านเราะฮฺฎูล (คือลัลลิลอสุอะลัยฮิวะซัลลิม) ที่ว่า

«صوموا لرؤيته وأفطروا لرؤيته ، فإن حالت دونه غياية فأكلوا
ثلاثين يوما»

“พวกท่านทั้งหลายจงถือศีลอดด้วยการเห็นเดือน และจงละศีลอด (ออกอีด) ก็ด้วยการเห็นเดือน ดังนั้น ถ้าหากว่ามีเมฆบดบัง พวกท่านก็จงนับ (เดือนชะอฺบาน) ให้ครบ 30 วัน”³⁵

กล่าวคือเมื่อมีมุสลิมผู้ใดซึ่งมีคุณสมบัติ คือ บรรลุนิติภาวะ มีสติปัญญาสมบูรณ์ และเป็นบุคคลที่เชื่อถือได้ ยืนยันว่าเห็นเดือน ก็ให้มุสลิมทั้งหลายเริ่มถือศีลอดตามนั้น

10. บุคคลต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องถือศีลอด

การถือศีลอดจำเป็น (วาญิบ) เหนือมุสลิมและมุสลิมะฮฺทุกคนที่มีคุณสมบัติต่อไปนี้ คือผู้มีอายุบรรลุนิติภาวะ มีสติปัญญาสมบูรณ์ (ไม่วิกลจริต) สุขภาพดี มิได้อยู่ในสภาพของผู้เดินทางไกล (มุซาฟิร) และไม่มีรอบเดือน (หัยฎฺ) หรือเลือดหลังการคลอดบุตร (นิฟาส)

สำหรับเกณฑ์ของอายุที่ถือว่าบรรลุนิติภาวะแล้วนั้น กำหนดได้โดย 3 ประการด้วยกัน คือ

- เริ่มมีความรู้สึกทางเพศหรือฝันเปียก
- มีขนลับขึ้นบริเวณอวัยวะเพศ
- อายุครบ 15 ปีบริบูรณ์ หรือในกรณีที่เป็นผู้หญิงคือเมื่อเริ่มมีรอบเดือน

³⁵ บันทึกโดยอับดุล-ติรมิซีย์ : หะดีษหะซัน เศาะหะฮฺเยะฮฺ

11. การถือศีลอดของเด็ก

กรณีเด็กเล็ก (ที่อายุยังไม่บรรลุนิติภาวะนั้น) ศาสนาส่งเสริมให้ผู้ปกครองฝึกฝนเด็กๆ ของพวกเขาให้ถือศีลอดตั้งแต่อายุ 7 ขวบ หากเด็กมีความสามารถ และให้พยายามกำชับให้เขาถือศีลอดเมื่ออายุครบ 10 ขวบ เช่นเดียวกับการละหมาด³⁶ ซึ่งแน่นอนว่าเด็กย่อมได้ผลบุญในการถือศีลอดนั้นขณะที่พ่อแม่ก็จะได้รับผลบุญจากการอบรมสั่งสอนเขาด้วยเช่นกัน

ดังมีรายงานหนึ่ง จากอับดุลเราะฮิม บินตุมุอาวิซ (เราะฎียัลลอฮูอันฮา) โดยนางได้กล่าวถึงการถือศีลอดในวันอาชูรออู ภายหลังจากบัญญัติอันนี้ได้มีขึ้นว่า

“พวกเราเคยฝึกฝนให้เด็ก ๆ ของเราถือศีลอดและเมื่อพวกเขาร้องขออาหารเราก็ประติขรั้งของเล่นทำจากขนสัตว์ให้พวกเขาเล่น (เพื่อเบี่ยงเบนความสนใจ) จนกระทั่งได้เวลาละศีลอด”³⁷

12. กรณีของคนเพิ่งเข้ารับอิสลาม และเด็กอายุเข้านิติภาวะ หรือคนพ้นจากเป็นลมในช่วงเราะมะฎอน

ในกรณีที่คนต่างศาสนิก เข้ารับนับถืออิสลามใหม่ และเมื่อเด็กอายุครบศาสนภาวะ หรือเมื่อผู้ที่เป็นลมหมดสติฟื้นขึ้นมาเป็นปกติ ในช่วงเวลาใด ๆ ของกลางวันระหว่างเดือนเราะมะฎอน ถือว่าเขาจำเป็นต้องเริ่มทำการถือศีลอด ตั้งแต่วันนั้นเป็นต้นไปทันที แต่กรณีนี้ไม่ต้องถือชดใช้ในวันก่อนหน้าที่เขาขาดไป (เนื่องยังอยู่ในสภาพที่กาฟิร, อายุยังไม่ครบ หรือยังเป็นลมหมดสติอยู่)

13. กรณีของคนบ้า หรือวิกลจริต

สำหรับประเด็นของคนบ้า หรือวิกลจริตนั้นย่อมไม่มีความผิดใด ๆ ที่ไม่ถือศีลอด

แต่ในกรณีการบ้าแบบชั่วคราวก็ให้ถือศีลอดในช่วงที่หายจากอาการวิกลจริต และในช่วงที่มีอาการบ้านั้นก็ต้องถือศีลอด เช่น คนที่ตอนเช้าถือศีลอดอยู่ แต่ตกเที่ยงเป็นบ้า ดังนั้นหากหายเป็นปกติเมื่อใด ก็ให้ถือต่อในเวลาที่เหลืออยู่ของวันนั้นได้เลย โดยไม่ถือว่าศีลอดของเขา ก่อนหน้านั้นเสียไปเช่นเดียวกับกรณีของคนเป็นลม หรือหมดสติ ให้เขาถือศีลอดต่อได้ทันที เมื่อเขาฟื้นขึ้นมาเป็นปกติ ทั้งนี้เพราะเขาได้เริ่มตั้งเจตนาเอาไว้ในตอนแรกขณะที่เขามีสติสัมปชัญญะอยู่นั่นเอง³⁸

14. กรณีผู้เสียชีวิตลงขณะถือศีลอดอยู่ในเดือนเราะมะฎอน

ในกรณีของผู้ที่เสียชีวิตลงในระหว่างเดือนเราะมะฎอน ตามหลักฐานที่ชัดเจนแล้ว ไม่ถือถือว่าผู้ตายนั้นมีภาระติดค้างในศีลอดของวันที่เหลืออยู่ และญาติใกล้ชิดของผู้ตายก็ไม่จำเป็นต้องชดใช้แต่อย่างใด

³⁶ อัล-มุซุนี เล่ม 3 หน้า 90

³⁷ บันทึกโดยอัล-บุคอรี

³⁸ ดู ฆะฎาลิส-ชะฮูเราะมะฎอน ของอิมาม อัล-อุษัยมีน หน้า 28

ส่วนจุดมุ่งหมายในหะดีษที่ว่า

«من مات وعليه صيام صام عنه ووليّه»

“ผู้ใดตายลง และเขายังมีศีลอดติดค้างอยู่ละศีลของเขาถือศีลอดแทน”

บรรดานักวิชาการหะดีษ อธิบายว่า การถือศีลอดในหะดีษนี้หมายถึงการถือศีลอด เนื่องจากการบนบาน ไม่ใช่การถือศีลอดเราะมะฎอนแต่อย่างใด

15. กรณีการขาดศีลอด หรือร่วมประเวณีในกลางวันเนื่องจากไม่เข้าใจต่อกฎข้อห้าม

ในกรณีของการขาดศีลอด หรือการร่วมประเวณีเนื่องสาเหตุจากการไม่ได้เรียนรู้ หรือไม่เข้าใจ (ญะฮิล) ต่อบทบัญญัติศาสนาเรื่องดังกล่าว

ทัศนะของบรรดาอุละมาอ์ส่วนใหญ่ (ญุมฮูร) เห็นว่าไม่ถือเป็นความผิดสำหรับบุคคลที่เพิ่งเข้ารับนับถืออิสลามใหม่ ๆ หรือคนมุสลิมที่เติบโตมาท่ามกลางสังคมของคนต่างศาสนิกล้นวน ๆ จนไม่มีโอกาสรับทราบ หรือรู้เกี่ยวกับอิสลามเลย

ส่วนบุคคลที่มีโอกาสเรียนรู้ศาสนาและสังคมอยู่ร่วมกับพี่น้องมุสลิม แต่ไม่ได้สนใจ ไม่รับทราบและไม่ถือศีลอดย่อมถือว่ามี ความผิดอย่างแน่นอน

16. กรณีของคนเดินทาง

การเดินทางที่ถูกอนุโลมให้ละศีลอดได้นั้นต้องมีเงื่อนไขดังต่อไปนี้ คือ

ก. ต้องเป็นการเดินทางในระยะเวลาที่ไกลตามหลักการศาสนา หรือเรียกได้ว่าเป็นการเดินทาง

ข. ต้องเลยเขตเมือง ซึ่งเป็นภูมิลำเนาของตนหรือพ้นจากอาคารบ้านเรือนของเมืองนั้น³⁹

ค. ต้องเป็นการเดินทางเพื่อการทำงานที่ดี ไม่ใช่เพื่อทำสิ่งที่เป็นความชั่ว (มะอฺศิยะฮฺ)

ง. ต้องเป็นการเดินทางที่มีความจำเป็นจริงๆ มิใช่เจตนาเพื่อหลีกเลี่ยงการถือศีลอด

17. กรณีคนเดินทางยอมอนุโลมให้ละศีลอดได้

แม้ว่าการเดินทางนั้นจะสะดวกสบายก็ตามบุคคลที่อยู่ในเงื่อนไขของการเดินทาง (มุซาฟิร) ตามข้างต้นนั้น ตามหลักการและมติอุละมาอ์ถือว่าเขามีสิทธิที่จะละศีลอดได้ ถึงแม้ว่าเขาจะอยู่ในสภาพที่สามารถถือได้ และการเดินทางจะลำบากหรือสะดวกสบาย (เช่นการเดินทางโดยเครื่องบินหรือทางเรือที่บรรยากาศร่มเย็นสบาย) พร้อมการบริการอย่างเสร็จสรรพก็ตาม และยังอนุโลมให้ละหมาดย่อได้อีกด้วย⁴⁰

³⁹ รายงานโดยญาบิร, ส่วนหลักฐานที่ขัดกับหะดีษนี้ คือรายงานของอนัสซึ่งเป็นหะดีษ ษาซุ

⁴⁰ ดู มัจญ์มะอ์ฮฺ อัล-ฟะตะวา เล่ม 20 หน้า 210

18. แม้นถึงวันกำหนดเดินทางก็ต้องถือศีลอดตราบใดที่ยังไม่ออกเดินทางจริงๆ

เช่นกรณีทีคนๆ หนึ่งตั้งใจหรือกำหนดเอาไว้ก่อนว่าในตอนบ่ายของวันนั้นๆ ในเดือนเราะมะฎอนที่จะถึงนี้ เขาจะต้องออกเดินทาง ฉะนั้นเมื่อถึงวันกำหนดเดินทาง ตั้งแต่เวลารุ่งอรุณ ตอนเช้า จนถึงเวลาก่อนบ่ายเขาจะต้องศีลอดก่อน (เพราะตราบใดที่ยังไม่ออกเดินทาง เวลาก่อนหน้านั้นย่อมถือว่าเขายังคงอยู่ในสภาพของมุกีม-คนท้องถิ่น) จะละศีลอดในช่วงเวลาก่อนนั้นยังไม่ได้ เพราะบางทีอาจเกิดอุปสรรคหนึ่ง จนทำให้เขาต้องพลาดการเดินทางในวันนั้นไปก็ได้⁴¹

19. กรณีผู้โดยสารเครื่องบิน หรือสถานที่สูงที่ยังคงเห็นดวงอาทิตย์ ทั้ง ๆ ที่ได้เวลาละศีลอดแล้ว

กรณีของผู้มิได้อยู่ในเงื่อนไขของการเดินทางไกลแต่เป็นการเดินทางระยะสั้นโดยเครื่องบิน ซึ่งกำลังบินอยู่เหนือท้องฟ้า ถึงแม้เวลาตามนาฬิกาจะถึงเวลาละศีลอดแล้วก็ตาม แต่ยังไม่อนุญาตให้เขาละศีลอดหากตำแหน่งที่เขากำลังบินอยู่นั้นยังสามารถมองเห็นแสงอาทิตย์อยู่ ทั้งนี้เพราะตามหลักการแล้ว ถือการเห็นดวงอาทิตย์ลับขอบฟ้าแล้วเป็นเกณฑ์ สำคัญ⁴²

20. กรณีการเดินทาง เมื่อถึงสถานที่หมายแล้วพักอยู่ที่นั่นเกินกว่าระยะเวลา 4 วัน

ผู้เดินทางที่ถึงยังจุดหมายปลายทางแล้ว และมีความตั้งใจจะอาศัยอยู่ในเมือง ๆ นั้น มากกว่า 4 วันในทัศนะของนักวิชาการศาสนาและอุละมะฮ์ส่วนใหญ่เห็นว่า บุคคลนั้นอยู่ในสภาพเช่นเดียวกับ “มุกีม” (คนท้องถิ่น) คือต้องถือศีลอด แต่ถ้าหากยังไม่มั่นใจหรือไม่แน่นอนว่าจะพักอยู่มากกว่า 4 วัน หรือไม่ก็อนุโลมให้ละศีลอดได้

อาทิเช่น กรณีของบุคคลที่เดินทางไปเรียนหนังสือยังต่างประเทศเป็นเวลาหลายเดือน หรือหลายปี มติของ อุละมาฮ์ (ญุมฮูร) รวมทั้งมัชฮับทั้ง 4 เห็นว่าบุคคลนั้นอยู่ในสภาพของ “มุกีม” (คนท้องถิ่น) แล้วซึ่งจำเป็นต้องถือศีลอดและละหมาดเต็มเช่นปกติ⁴³

21. กรณีผู้ที่ถือศีลอดอยู่ และจำเป็นต้องเดินทางโดยฉุกเฉินในวันนั้น

บุคคลใดถือศีลอดอยู่ และจำเป็นต้องออกเดินทางในตอนกลางวันของวันเดียวกัน ก็อนุโลมให้เขาละศีลอดได้ ทั้งนี้ เพราะถือว่าเขาอยู่ในกรณีของผู้ได้รับอนุโลม เนื่องจากการเดินทางนั่นเอง ดังเจตนารมณ์ของซูเราะฮ์อัล-บะเกาะเราะฮ์ อายะฮ์ที่ 185 ที่ว่า

﴿فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ﴾

“และผู้ป่วย หรืออยู่ในการเดินทาง ก็จงถือใช้วันอื่น”

⁴¹ ดู ตัฟซีร อัล-กุรฎูบิ เล่ม 2 หน้า 278

⁴² ฟัตวา ของอิบนูบาซ/จากมุซาฟาอะฮ์

⁴³ ดู ฟะตาวา อัล-ตะวะฮ์ ของอิบนูบาซ หน้า 877

ข้างต้นนี้ คือทัศนคติของบรรดาเศาะหาบะฮ์ และบรรดานักนิติศาสตร์ (ฟุเกาะฮฺฮาอู) ทั้งหลาย

22. กรณีผู้ที่จำเป็นต้องเดินทางอยู่เป็นประจำ

เป็นที่อนุโลมให้ละศีลอด สำหรับผู้ที่มีอาชีพที่ต้องเดินทางอยู่บ่อยครั้ง และต้องไปหยุดพักอยู่ในเมืองที่ๆ เขาเดินทางไป เช่นบุรุษไปรษณีย์ที่ต้องเดินทางเพื่องานบริการประชาชน คนมีอาชีพขับรถรับจ้างระยะไกล นักบิน (หรือพนักงานบนเครื่องบิน) ซึ่งเป็นอาชีพที่ต้องเดินทางเป็นประจำ (แต่จำเป็นต้องถือศีลอดชดเชยในวันที่อยู่บ้าน)

หรือกรณีอาชีพชาวประมงซึ่งปกติมีบ้านอยู่บนบก แต่จำเป็นต้องออกล่องเรือเป็นเวลาหลาย ๆ วัน กลางทะเล ก็อนุโลมเช่นกัน

ส่วนผู้ที่อาศัยประจำในเรือเป็นประจำโดยมีครอบครัว พร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ครบถ้วนอยู่ในนั้น แม้จะท่องอยู่กลางทะเล เขาก็ต้องถือศีลอดด้วย และจะละหมาดย่อไม่ได้

ส่วนชาวทะเลทรายที่มีชีวิตอยู่กับการเลี้ยงสัตว์แบบเร่ร่อนพเนจร (ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง) หากช่วงที่เขาเดินทางตอนสัตว์อยู่นั้นตรงกับฤดูกาลถือศีลอด (หรือเดือนเราะมะฎอน) ก็ให้ละศีลอดและละหมาดย่อได้ แต่คราใดเมื่อพวกเขาหยุดเดินทางและพักอาศัยอยู่ในสถานที่หนึ่ง ๆ ซึ่งตรงกับช่วงถือศีลอด ช่วงเวลานั้นเขาจะละศีลอด หรือจะละหมาดย่อไม่ได้อีก แม้จะต้องออกเดินทางตอนสัตว์เลี้ยงต่อหลังจากนั้นก็ตาม⁴⁴

23. กรณีกลับจากการเดินทางถึงบ้านก่อนพลบค่ำ

กรณีเมื่อผู้เดินทางกลับถึงภูมิลำเนาในช่วงกลางวัน หรือก่อนพลบค่ำของเดือนเราะมะฎอน นักวิชาการมีความเห็นแตกต่างกันว่า เมื่อกลับมาอยู่ในสภาพของมุคิม (คนท้องถิ่น) แล้วต้องถือศีลอดในช่วงเวลาที่เหลืออยู่ของวันนั้นหรือไม่ ?

ส่วนทัศนคติที่มีน้ำหนักมากกว่า (รอฎิหฺ) คือเห็นว่าควรงดการกิน-การดื่มในช่วงเวลาที่เหลืออยู่ของวันนั้น ทั้งนี้เพื่อให้เกียรติต่อเดือนเราะมะฎอน

แต่ทั้งนี้แม้เขาจะถือ (หรือไม่ถือ) ในช่วงเวลาหนึ่งของในวันนั้นก็ตาม แต่เขาก็จำเป็นต้องถือศีลอดชดเชยอีกในภายหลัง (เพราะเป็นการถือในช่วงเวลาที่ไม่เต็มวัน)⁴⁵

24. กรณีการถือศีลอดใน 2 ประเทศที่เริ่มไม่พร้อมกัน

เช่นบุคคลหนึ่งได้เริ่มถือศีลอดพร้อมกับผู้คนที่อยู่ในประเทศของเขา ต่อมาได้ออกเดินทางไปยังอีกประเทศหนึ่ง ซึ่งเห็นเดือนหลังประเทศเขา 1 วัน กรณีเช่นนี้ให้เขาถือหลักหรือหุกุมของผู้

⁴⁴ ดูมัญญิมะฮ์ อัล-พะตาวา เล่ม 25 หน้า 213

⁴⁵ ดู มัญญิมะฮ์ อัล-พะตาวา เล่ม 25 หน้า 213

เดินทาง คือ หากเดินทางไปอยู่ในประเทศใด ก็ให้ละศีลอด (ออกบวช) ตามประเทศนั้นได้ทันที แม้การถือศีลอดของเขาจะเกินไปอีกวันหนึ่งเป็น 31 วันก็ตาม

ตั้งหลักฐานจาหะดีษ

ความหมาย “การถือศีลอด คือวันที่พวกเขา (คนพื้นเมือง) ถือ และการละศีลอด (ออกบวช) ก็คือ วันที่พวกเขาละเช่นกัน”

หากจำนวนวันที่ถือศีลอดไปแล้วของเขาน้อยกว่า 29 วัน ก็ให้เขาถือศีลอดชดเชยให้ครบ หลังจากวันถัดไปแล้ว คือให้ครบ 29 วัน เพราะเดือนในปฏิทินอิสลาม (ตามจันทร์คติ) จะมีจำนวน 29 วันเป็นอย่างน้อย⁴⁶

25. กรณีของคนป่วย

ทุก ๆ อาการป่วย หรือไม่สบายที่บั่นทอนสุขภาพของคนเราให้อ่อนแอ นั้น เป็นที่อนุโลมให้ ละศีลอดหรือมิต้องถือในช่วงนั้นได้ ตามหลักฐานจากโองการอัล-กุรอาน

﴿ومن كان مريضاً أو على سفر فعدة من أيام أخر﴾

“และผู้ใดป่วยหรืออยู่ในการเดินทาง ก็จงใช้ในวันอื่น”⁴⁷

ดังนั้น ศาสนาจึงอนุโลมให้ละศีลอด หรือไม่ต้องถือ ในกรณีของการเจ็บป่วยที่แน่ชัดว่า หากถือแล้วจะมีผลกำเริบหรือทำให้อาการของโรคนั้นเลวร้ายและยึดเยื้อออกไป

ส่วนการเจ็บป่วยเล็ก ๆ น้อย ๆ หรือโรคที่การถือศีลอดมิส่งผลเสียแก่อาการของผู้ป่วยก็ไม่ เป็นที่อนุญาตให้ละศีลอด

ท่านอบูหะนีฟะฮฺ (เราะฮิมะฮฺลลฮฺ) กล่าวว่า เจ็บป่วยของตนเองจะแย่งลง เช่น อาการเจ็บ ตาจะกำเริบมากขึ้น หรือทำให้อุณหภูมิของไข้สูงขึ้นก็อนุโลมให้ละศีลอดได้”

หากเริ่มมีอาการป่วยเพียงเล็กน้อยในเวลากลางวัน ผู้ป่วยจะต้องไม่มีเจตนาว่าจะละศีลอดในเวลากลางวัน เพราะเป็นไปได้ว่า เขาอาจหายป่วยเมื่อตื่นเช้าขึ้นมาก็ได้ ซึ่งหลักการอิสลาม ถือเอาสภาพการณ์จริงที่เป็นอยู่ขณะนั้นเป็นเกณฑ์สำคัญ⁴⁸

26. กรณีเป็นลมหมดสติ ขณะที่ถือศีลอดอยู่

หากมีอาการเป็นลม เนื่องจากสาเหตุการถือศีลอด ก็อนุโลมให้ละศีลอดได้ และให้ชดใช้ใน วันอื่น⁴⁹ และถ้าเป็นลมหมดสติในช่วงกลางวัน (ขณะที่ถือศีลอดอยู่) ต่อมารู้สึกตัวหรือฟื้นขึ้นมาใน เวลา ก่อนที่ดวงตะวันตก หรือหลังจากตะวันตกแล้วถือว่าศีลอดของเขานั้นใช้ได้ (เศาะหฺ) เช่น

⁴⁶ ดู ฟ้าดาวา ะดัมบิฮาด ของอิบนุบาซุ

⁴⁷ ชูเราะฮฺอัล-บะเกาะเราะฮฺ/อายะฮฺที่ 185

⁴⁸ ดู ตัฟซีร์ อัล-กุรอาน เล่ม 2 หน้า 276

⁴⁹ อัล-ฟ้าดาวา เล่ม 25 หน้า 217

แต่หากเขาเป็นลมหมดสติในช่วงระยะเวลาที่ยาวนาน เช่นตั้งแต่เวลาพิจญ์รุ (รุ่งอรุณ) จนกระทั่งถึงเวลามัฆริบ ตามทัศนะของอุละมาฮ์ส่วนใหญ่ (ญุมฮูร) แล้ว ถือว่าการถือศีลอดนั้นใช้ไม่ได้ (ไม่เศาะหฺ)

สำหรับผู้เป็นลมหมดสติอาการหนัก (โคมา) หรือผู้ป่วยคนนั้นถูกให้ยานอนหลับ ทั้งนี้เพื่อเป็นผลดีแก่ผู้ป่วย จนกระทั่งเขาอยู่ในสภาพที่ไม่มีความรู้สึกซึ่งถ้าหากนานไม่เกิน 3 วัน ต้องถือชดใช้ แต่ถ้าเกิน 3 วันขึ้นไป ย่อมถือว่ายอยู่ในกฎ (หรือหุกม) เดียวกับกรณีคนวิกลจริต หรือคนบ้า คือไม่ต้องถือชดใช้⁵⁰

27. กรณีผู้มีโรคประจำตัว หรือเป็นกรรมกรที่ต้องใช้แรงกาย

บุคคลที่ถือศีลอดแล้วทำให้เกิดอาการรู้สึกหิววิงเวียนหน้ามืด และกระหายอย่างรุนแรง ทั้งนี้เนื่องจากสุขภาพไม่ดี หรือมีโรคประจำตัว ซึ่งหากขึ้นถือศีลอดต่อไปในวันนั้น แพทย์บอกว่า อาจเกิดอันตรายถึงแก่ชีวิตได้ กรณีเช่นนี้เป็นที่อนุโลมให้ละศีลอด หรือไม่ต้องถือศีลอดได้ เพราะการรักษาไว้ซึ่งชีวิตนั้นย่อมเป็นสิ่งจำเป็น (แต่ให้ถือชดใช้เมื่อหายเป็นปกติ)

สำหรับกรณีของผู้ที่มีอาชีพเป็นกรรมกรแบกหาม หรือทำงานหนัก หากไม่มีสาเหตุที่สุดวิสัยจริง ๆ ก็ไม่อนุโลมให้ละศีลอด แต่หากมีความจำเป็นต้องใช้แรงงานหนักมากๆ และไม่อาจหลีกเลี่ยงหรือหางานอื่นที่เบากว่าทำได้ โดยที่การถือศีลอดในตอนกลางวันก็จะทำให้ไม่สามารถทำงาน เพื่อหาปัจจัยเลี้ยงดูครอบครัวได้ ก็อนุโลมให้ละศีลอด โดยไปถือชดใช้ในวันที่แทนตามจำนวนวันที่ขาดไปเช่นกัน

28. กรณีผู้ป่วยเรื้อรัง และคนชรา

บุคคลที่ป่วยธรรมดา และคาดหวังว่าจะหายเป็นปกติภายในเร็ววัน กรณีนี้อนุโลมให้ถือศีลอดชดใช้ในวันอื่นตามวันที่ขาด แต่ไม่อนุโลมให้จ่ายฟิทยะฮฺ (เพราะสามารถถือได้)

สำหรับผู้ป่วยเรื้อรังอาการหนัก และโอกาสยากที่จะรักษาให้หายขาดได้ กรณีเช่นนี้ทำนองเดียวกันกับกรณีของคนชราสูงอายุ ซึ่งไม่สามารถอดอาหารได้และต้องทานยาอยู่เป็นประจำ คือให้เขาจ่ายเป็นอาหารเลี้ยงคนยากจนวันละคน ด้วยอาหารจำนวนครึ่งศอก (หรือประมาณ 1.5 กก./ต่อวัน) จากชนิดอาหารที่ใช้ภายในประเทศนั้น ๆ เช่น ข้าวหรือแป้งสาลีตามจำนวนวันที่ขาด

ส่วยกรณีของผู้ที่ถือศีลอดไม่ได้เลยตลอดทั้งเดือน ลักษณะของการเลี้ยงอาหารคนยากจนนั้น เขาจะเริ่มเลี้ยงตั้งแต่ต้นเดือนเราะมะฎอนนั้นเลย กลางเดือนหรือเลี้ยงในช่วงหลาย ๆ เดือนก็ได้ไม่ว่าจะเลี้ยงในลักษณะของการเลี้ยงวันละคนหรือพร้อมกันหลาย ๆ คนก็ย่อมได้เช่นกัน

กรณีคนป่วยที่ไม่สามารถถือศีลอดได้ในช่วงเราะมะฎอน แต่หวังว่าเมื่อหายก็จะถือชดใช้หลังจากนั้นแต่มาเขาทราบภายหลังว่าตัวเองป่วยเป็นโรคเรื้อรังและไม่อาจรักษาให้หายขาดได้อีกแล้ว ดังนั้นให้เขาเลี้ยงอาหารแก่คนจน วันละคนตามจำนวนวันที่ขาดแทนการถือศีลอด

⁵⁰ พะตาวา ของอิบน์นูบาช/จากมุขฮาพะอะฮฺ

ส่วนบุคคลที่หวังว่าจะหายขาด แต่ต่อมาเขาเสียชีวิตเสียก่อนที่จะชดใช้ กรณีเช่นนี้ย่อมไม่บาปสำหรับเขา และครอบครัวก็ไม่ต้องถือชดใช้ หรือเลี้ยงอาหารแทนผู้ตายแต่อย่างใด

แต่สำหรับบุคคลที่หวังว่าจะหายแล้วจะถือชดใช้และเมื่อเขาหายเป็นปกติจริง ๆ เขากลับปล่อยเวลาให้ล่วงเลยเป็นแรมปี จนกระทั่งเขาเสียชีวิตลงโดยที่ตัวเขายังคงติดค้างศีลอดนั้นอยู่ กรณีนี้ให้ครอบครัวของผู้ตายเลี้ยงอาหารแก่คนยากจนตามจำนวนวันที่ผู้ตายติดค้างไว้ โดยใช้เงินของผู้ตายใช้จ่ายแทน

29. กรณีการเสียชีวิตลง ขณะที่ติดค้างศีลอดวาญิบอยู่

บุคคลใดเสียชีวิต โดยที่ยังติดค้างการถือศีลอดวาญิบไว้ (เช่นศีลอดเนื่องจากการบนบาน) ทั้ง ๆ ที่ขณะที่มีชีวิตอยู่ก่อนหน้านั้น เขาสามารถจะกระทำได้แต่เขาหน่วงเหนี่ยวไว้จนกระทั่งวาระสุดท้าย กรณีเช่นนี้ถือว่าเสมือนผู้ตายติดค้างหนี้สินหนึ่งไว้ ซึ่งพึงให้คนหนึ่งคนใดในสมาชิกครอบครัวของเขาถือศีลอดอันนั้นแทนเขาเสีย

ดังมีระบุในหนังสือศอฮ์หฺของอัลบุคอรฺี และมุสลิม

«من مات وعليه صيام صام عنه ووليّه»

“บุคคลใดเสียชีวิตลงโดยที่เขายังติดค้างการถือศีลอดอยู่ ะลีของเขาถือแทนเขา”⁵¹

แต่อย่างไรก็ตาม นักวิชาการ (อุละมาอฺ) กล่าวว่า การถือศีลอดในความหมายของหะดีษบทนี้หมายถึงการถือศีลอดเนื่องจากการบนบานเท่านั้น ไม่ใช่ศีลอดของเดือนเราะมะฎอน

แต่อย่างไรก็ตาม นักวิชาการ (อุละมาอฺ) กล่าวว่า การถือศีลอดในความหมายของหะดีษบทนี้หมายถึงการถือศีลอดเนื่องจากการบนบานเท่านั้น ไม่ใช่ศีลอดของเดือนเราะมะฎอน

แต่ทั้งนี้ การถือแทน กรณีของศีลอดประเภทนี้ (คือศีลอดเนื่องจากการบนบาน) นี้ ถือว่าเป็นการสมควร (หรือมุสตะฮับ) ที่ครอบครัวควรกระทำแทนเท่านั้น มิได้จำเป็นในความหมายของวาญิบแต่ประการใด

30. กรณีของคนอ่อนแอ พิการหรือทุพพลภาพ

คนสูงอายุ หรือชราภาพ ที่กำลังวังชาหรือสุขภาพยังมีแต่จะอ่อนแอและถดถอยลงทุกวัน ก็ไม่จำเป็นต้องศีลอด แต่ให้จ่ายอาหารเลี้ยงคนยากจนทดแทน เช่นเดียวกับกรณีของคนป่วยเรื้อรังที่รักษาไม่หายขาดได้ ซึ่งเข้าในคำกล่าวของอัลลอฮฺตะอาลาในโองการที่ว่า

﴿وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامِ مَسْكِينٍ﴾

“และหน้าที่ของบรรดาผู้ที่ถือศีลอดด้วยความลำบากยิ่ง (โดยที่เขาได้งดเว้นการถือ) นั้น คือการชดเชยอันได้แก่ให้อาหาร (มื้อหนึ่ง) แก่คนยากจนคนหนึ่ง” (ต่อการงดเว้นจากการถือวันหนึ่ง)⁵²

⁵¹ อ้างจากพะตาวา ของคณะบรรณการวารสาร “อัต-ตะอฺวะซุ” อันดับที่ 806

ท่านอิบนุอับบาส (เราะฎิยัลลอฮุอันฮูมา) กล่าวว่า

“อายะฮ์นี้ได้ถูกยกเลิก (มันซูก) ด้วยอายะฮ์ใด ๆ แต่ในที่นี้หมายถึงบุคคลที่สูงอายุมาก ๆ (ทั้งชายและหญิง) ที่มีความลำบากต่อการถือศีลอด ดังนั้นก็ให้พวกเขาจ่ายอาหารให้แก่คนยากจนแทน”⁵³

สำหรับผู้สูงอายุมาก ๆ ที่สติเลอะเลือนพูดจาจวน และสติปัญญาไม่ค่อยสมประกอบแล้ว ในกรณีนี้ถือว่า อัลลอฮ์ไม่วาญิบการถือศีลอดแก่เขา เพราะหมดสภาพแล้ว แต่ถ้าหากเขายังอยู่ในสภาพที่สามารถรับรู้อะไรได้บ้างเป็นบางช่วง ก็ถือว่าช่วงเวลาที่เกิดดังกล่าวนั้นการถือศีลอดยังจำเป็นแก่เขาอยู่⁵⁴

31. กรณีของผู้ที่อยู่ในสนามสงคราม

บุคคลที่อยู่ในภาวะออกสงคราม (ญิฮาด) ขับเคลื่อนกับศัตรู ซึ่งต้องตรากตรำอยู่ในสมรภูมิตลอดเวลา กรณีเช่นนี้ ก็สามารถละศีลอดได้เช่นเดียวกันถึงแม้เขาจะไม่อยู่ในสภาพที่ต้องเดินทางไกลก็ตาม

อีกทั้งอนุโลมให้สามารถละศีลอดได้ล่วงหน้าก่อนวันสงครามอีกด้วย ดังหะดีษหนึ่งของท่านนบี (ศ็อลลัลลอฮุอลัยฮิวะฮัลลัม) ที่ได้กล่าวแก่บรรดาเศาะฮาบะฮ์ ก่อนวันออกสงครามครั้งหนึ่งว่า

«إِذَا مَضَى عَدُوُّكُمْ ، وَالْفِطْرُ أَقْوَى لَكُمْ ، أَفْطَرُوا»

“แท้จริงพวกท่านจะต้องเผชิญหน้ากับศัตรูในวันพรุ่งนี้ การละศีลอดนั้นย่อมเป็นการเข้มแข็งกว่าสำหรับพวกท่าน ดังนั้นก็จงละศีลอดก่อนเถิด”⁵⁵

32. ควรรักษามารยาท แม้ถูกอนุโลมให้ละศีลอดได้ก็ตาม

บุคคลใดที่สาเหตุการอนุโลมให้ละศีลอดของเขาเป็นสาเหตุที่เปิดเผย (สาเหตุเห็นได้ชัดเจน) เช่น เนื่องอาการเจ็บ ปวยหรือบาดเจ็บ ให้เขาสามารถทานอาหารในช่วงกลางวันอย่างเปิดเผยได้ (ต่อสายตาของผู้อื่น เพราะทุกคนยอมเข้าใจและเห็นสาเหตุชัดเจนอยู่แล้ว) ซึ่งยอมไม่ผิดบาปอันใด

แต่หากเป็นสาเหตุที่ไม่เปิดเผย (หรือไม่อาจเห็นอย่างชัดเจนได้) เช่นกรณีมีรอบเดือน ก็ควรทานอาหารในที่ ๆ ลับสายตาคนอื่น ทั้งนี้เพราะอาจทำให้เกิดความเข้าใจผิด (ฟิตนะฮ์) แก่ผู้พบเห็นได้

⁵² อัล-บะเกาะเราะฮ์ : 184

⁵³ บันทึกโดย อัล-บุคอรี กิตาบุค-ตัฟซีรุ บาบ “อัยยามัม มะดุดาต”

⁵⁴ ดู มะญาลิส-ชะฮูเราะมะฎอน ของอิบนุอุมัยมีน หน้า 28

⁵⁵ บันทึกโดย มุสลิม อะหฺมัด และอบูดาวูด

33. การตั้งเจตนา (เนียต) ในการถือศีลอด

การถือศีลอดเดือนเราะมะฎอนที่เป็นฟัรฎูและการถือศีลอดที่วาญิบ เช่นศีลอดชดใช้หรือกัฟฟาเราะฮ์แล้วแต่ต้องมีเจตนา (เนียต) เป็นเงื่อนไขสำคัญประการหนึ่งที่ขาดเสียไม่ได้

«من لم يجمع الصيام قبل الفجر، فلا صيام له»

“ผู้ใดมิได้ตั้งเจตนา (พร้อมกับความมั่นใจ) ที่จะถือศีลอดก่อนเวลารุ่งอรุณ ดั่งนั้นย่อมไม่มีการถือศีลอดสำหรับเขา”⁵⁶

การมีเจตนา เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการถือศีลอดโดยจะตั้งเจตนาเอาไว้ในช่วงไหนของกลางคืนก็ได้แม้ในเวลาชั่วครู่หนึ่งก่อนศุบหุกก็ตาม

ลักษณะของเจตนาหรือเนียต (เนียฮ์) ก็คือ การมีความตั้งใจ หรือมีความต้องการอย่างแน่วแน่ที่จะกระทำการถือศีลอดตั้งแต่วินาทีแรกที่รุ่งอรุณ จนถึงเวลาดวงอาทิตย์ตกของวันรุ่งขึ้น เพื่ออัลลอฮ์ ตะลาอา การเจตนาเป็นการแสดงด้วยจิตใจ ฉะนั้นจึงไม่จำเป็นต้องเอ่ยออกมาเป็นวาจา เพราะไม่มีในแบบฉบับ (ซุนนะฮ์)

ดังนั้นทุก ๆ คนที่รู้ว่าวันพรุ่งนี้เป็นเราะมะฎอนและประสงค์จะถือศีลอด ก็เท่ากับว่าเขาได้ตั้งเจตนาแล้ว⁵⁷

ส่วนกรณีของผู้ถือศีลอด แต่ตั้งใจว่าจะละศีลอดเมื่อถึงเวลาหนึ่งในช่วงกลางวัน แต่เมื่อเวลาดังกล่าว เขาเปลี่ยนใจไม่ละศีลอด ปัญหานี้มีอุลามาฮ์หลายฝ่ายเห็นแตกต่างกัน คือบ้างก็เห็นว่าศีลอดนั้นของเขาเสีย เนื่องจากเจตนาหรือเนียตไม่ต่อเนื่องและต้องถือศีลอดชดใช้

ส่วนความเห็นที่เข้มแข็งกว่า ก็คือศีลอดนั้นไม่เสีย ซึ่งเปรียบเทียบได้กับกรณีของผู้ที่ตั้งใจว่าจะพูดขณะละหมาด แต่เปลี่ยนใจไม่พูด ซึ่งย่อมถือว่าการละหมาดนั้นใช้ได้

ส่วนในกรณีของการตกศาสนา (มูรตัด) ศีลอดนั้นย่อมเสียด้วยแน่นอนอย่างไม่มีข้อขัดแย้ง

34. การตั้งเจตนา (เนียต) ในกรณีของศีลอดซุนนะฮ์

ยกเว้นการเจตนาในการถือศีลอดซุนนะฮ์ (เช่น ศีลอดในวันจันทร์ พฤหัส) ไม่จำเป็นต้องตั้งเจตนาไว้ก่อนในกลางคือก่อนศุบหุ

ดังมีในหะดีษของท่านนบี (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) ซึ่งเล่าจากนางอาอีชะฮ์ (รอฎิยัลลอฮุ) ว่า

“วันหนึ่งท่านเราะฮ์ซูล ได้มาหาฉัน และถามว่า “วันนี้พวกเธอมี (อาหาร) อะไรกินบ้างหรือเปล่า ?”
พวกเราตอบว่า “ไม่มีอะไรอยู่เลยคะ”

⁵⁶ บันทึกลงโดย อะหมัด และอัศฮาบุสสุนัน

⁵⁷ ดู มัจญ์มะฮ์ อิล-พะตอลา เล่ม 25 หน้า 2

ท่านจึงกล่าวว่า “ถ้าเช่นนั้นฉันถือศีลอดละ”⁵⁸

ยกเว้นการถือศีลอดขณะอยู่ที่เกี่ยวข้องกับเวลาเฉพาะ เช่น ศีลอดในวันอะเราะาะเราะฮ์ หรือ วันอาชูรออุนั้น ต้องมีเจตนาไว้ก่อนศุบหุเช่นเดียวกัน

35. การละศีลอด (ก่อนเวลา) โดยไม่มีเหตุจำเป็น

บุคคลใดมีพันธะที่ต้องถือศีลอดวาญิบประเภทหนึ่ง ๆ เช่น ศีลอดชดใช้ ศีลอดบนบาน หรือกัฟฟาเราะฮ์อยู่ ดังนั้นจำเป็นต้องทำให้สมบูรณ์ตามนั้นจะละศีลอดขณะที่กำลังถืออยู่โดยไม่มีเหตุจำเป็นไม่ได้

ส่วนการถือศีลอดขณะสุบประเภทอาสา เขาย่อมมีสิทธิ์ที่จะถือหรือไม่ถือเมื่อไหร่ก็ได้ ถึงแม้ไม่มีเหตุอุปสรรคอันใดก็ตาม⁵⁹ เช่นสมมุติ วันหนึ่งท่านถือศีลอด (โดยสมัครใจ) อยู่ ต่อมาเมื่อถึงก่อนวันท่านอาจจะทานอาหารก็ได้ (ทั้ง ๆ ที่ไม่มีเหตุจำเป็นที่ควรละก็ตาม)⁶⁰ แต่มีคำถามอยู่ว่าการละจากการถือศีลอดขณะสุบเช่นนี้ โดยที่ไม่มีเหตุจำเป็นอันใดการถือศีลอดในช่วงแรก ๆ ของวันนั้นของเขาจะได้ผลบุญหรือไม่ ?

เรื่องนี้นักวิชาการส่วนหนึ่งกล่าวว่า ไม่ได้ผลบุญ⁶¹

ดังนั้นหนทางที่ดีกว่าก็คือ ควรถือศีลอดนั้นให้ตลอดทั้งวัน หากไม่มีเหตุผลที่สมควรจริง ๆ

36. กรณีการถือศีลอดโดยมิได้ตั้งเจตนาไว้ก่อน

บุคคลที่ไม่ได้ตั้งใจถือศีลอด เนื่องจากเหตุไม่ทราบว่าเป็นวันเราะมะฎอนเริ่มแล้ว ต่อมาเพิ่งทราบข่าวเมื่อตอนสว่างแล้ว กรณีเช่นนี้ให้เขงดอาหารในวันนั้นทันที ตั้งแต่ได้รับทราบข่าว พร้อมกับต้องถือศีลอดชดใช้อีกในวันอื่น อันเป็นทัศนะของบรรดาอุละมาฮ์ส่วนใหญ่ (คือต้องถือเพราะทราบว่าเป็นวันเราะมะฎอนแล้ว แต่ต้องถือชดใช้ด้วย เนื่องการถือในวันนั้นยังไม่สมบูรณ์เพราะมิได้เจตนาไว้ก่อนศุบหุนั่นเอง)

ดังหะดีษของท่านนบี (คือลัลลิลอสุอะลัยฮิวะฮัลลัม) ที่กล่าวความว่า

“ไม่มีการถือศีลอดสำหรับบุคคลที่นอนหลับไปตลอดคืนจนสว่าง (โดยไม่ได้ตั้งใจว่าจะถือศีลอดในวันรุ่งขึ้น”⁶²

37. กรณีของผู้ที่ถูกคุมขังในสถานที่มืดจนไม่สามารถรู้ว่า และเวลา

สำหรับมุสลิมที่ถูกจองจำอยู่ในคุกและถูกขังนั้นหากเขาทราบวันเริ่มเราะมะฎอนจากการเห็นเดือนหรือข่าวที่เชื่อถือได้ เขาก็จำเป็นต้องถือศีลอดตามนั้นแต่ถ้าหากไม่มีโอกาสทราบก็ให้เขา

⁵⁸ บันทึกลงโดย มุสลิม

⁵⁹ บันทึกลงโดย อะหฺมัด

⁶⁰ ดู เศาะเหียะฮ์มุสลิม เลขที่ 115

⁶¹ ดู อัล-เมาสูอะฮ์ อัล-ฟิกฮียะฮ์ เล่ม 28 หน้า 84

⁶² บันทึกลงโดย อบูดาวูด เลขที่ 2454

พยายามสอบถามหรืออิจญฺติฮาด (วินิจฉัย) ด้วยตนเองอย่างสุดความสามารถ เพื่อจะได้ปฏิบัติอิบาดะฮฺนี้ตามความนึกคิดที่ตนเองมั่นใจที่สุด และถ้าหากการวินิจฉัยของเขาตรงกับความเป็นจริง (คือตรงกับเราะมะฎอน) ดังนั้นการถือศีลอดของเขาก็ถูกต้องและถูกต้องแทนในทัศนะของอุลมาฮฺส่วนใหญ่ (ญุมฮูร) เช่นกันหากการถือศีลอดของเขาเข้าไปจากเดือนเราะมะฎอนการถือศีลอดนั้นยังคงถือว่าใช้ได้ และถูกต้องแทนเช่นกัน ในทัศนะของนักนิติศาสตร์ (ฟุเกาะฮฺ) ส่วนใหญ่ แต่หากว่า การวินิจฉัยของเขาผิด คือ ถือศีลอดก่อนที่เราะมะฎอนจริง ๆ จะเริ่ม การถือศีลอดในวันก่อนหน้านั้นถือเป็นโมฆะ และจำเป็นต้องถือศีลอดชดใช้ใหม่

หรือหากในกรณีที่เขาถือศีลอดตรงกับเดือนเราะมะฎอนในบางวัน และไม่ตรงในบางวัน ก็ถือว่าส่วนที่ตรงเดือนเราะมะฎอน และหลังเดือนเราะมะฎอนเท่านั้นที่ทำได้ ส่วนการถือศีลอดในช่วงวันที่ก่อนเดือนเราะมะฎอนถือเป็นโมฆะ ยกเว้นในกรณีที่เขาถูกกักขัง หรือถูกขังลิ้มไว้ในสถานที่หนึ่ง ที่เขาไม่มีโอกาสรับรู้เหตุการณ์หรือข่าวคราวอะไรได้เลย กรณีเช่นนี้ ให้เขาปฏิบัติอย่างสุดความสามารถ เขาย่อมได้รับผลตอบแทนตามความพยายามนั้น⁶³

38. เวลาละศีลอด (อิฟฏออ์) และเวลาที่ต้องงดเว้นอาหาร

เวลาที่ถือว่าเริ่มทำการละศีลอดได้ก็คือ เมื่อเวลาที่ดวงอาทิตย์ทั้งดวงได้ลับขอบฟ้าไปแล้ว ถึงแม้ยังเห็นรัศมีหรือแสงสีแดงอยู่ก็ตาม ดังคำกล่าวของท่านนบี (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะฮัลลัม) ในหะดีษความว่า

“เมื่อเวลากลางคืนได้อย่างกรายเข้ามาจากตรงนี้และกลางวันได้จากไปจากตรงนี้ ดังนั้นผู้ที่ถือศีลอดอยู่ก็ละศีลอดได้”⁶⁴

ตามซุนนะฮฺแล้ว ส่งเสริมให้รีบละศีลอดเมื่อเข้าเวลา ซึ่งท่านนบี (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะฮัลลัม) เองจะไม่ละหมาดมัฆริบ นอกจากท่านได้ละศีลอดเสียก่อน ถึงแม้เพียงการเติมน้ำเปล่าก็ตาม⁶⁵ แต่หากวันนั้นไม่มีอาหารหรือเครื่องดื่มใด ๆ เลย ก็ให้นึกว่าได้ละศีลอดภายในใจก่อน จนกว่าจะได้อาหาร ไม่จำเป็นต้องใช้วิธีการดูนิ้ว เหมือนอย่างที่คนบางพวกปฏิบัติกัน โดยขาดความเข้าใจที่ถูกต้อง

ทั้งนี้ควรระมัดระวังการละศีลอดก่อนถึงเวลาด้วยเพราะเป็นความผิดที่รุนแรง ดังมีกล่าวในหะดีษที่ท่านนบีได้พบเห็นผู้คนกลุ่มหนึ่ง ที่ถูกร้อยขาที่เอ็นร้อยหวายมีเลือดไหลออกมาทางข้างปาก เมื่อถูกถามว่าพวกเขาคือใคร มะลาอิกะฮฺ ก็ตอบว่า

“พวกเขาคือบรรดาบุคคลที่กินอาหาร (ในเดือนเราะมะฎอน) ก่อนที่จะถึงเวลาละศีลอด”⁶⁶

⁶³ ดู อัล-เมาสุอะฮฺ อัล-ฟิฆียะฮฺ เล่ม 28 หน้า 84

⁶⁴ ดู มัจญ์มัฎะฮฺ อัล-ฟะตาวา เล่ม 25 หน้า 21

⁶⁵ ดูบันทึกโดย อัล-หากิม / อัล-ฮัซันชีละฮฺศ-เศาะฮี้หะฮฺ

⁶⁶ อ้างแล้ว

39. เวลาของอิมซาคที่ถูกต้อง

เวลาที่ต้องเริ่มงดเว้นจากการดื่มกิน และเสพสิ่งต้องห้ามทุกชนิด (หรืออิมซาค) ก็คือ เมื่อเวลารุ่งอรุณขึ้น คือเห็นเป็นแสงสีขาวสดใสชัดเจนขึ้นตัดขอบฟ้าทางทิศตะวันออก ถึงแม้เวลานั้นเขาจะได้ยินเสียงอะซานหรือไม่ก็ตาม จะทานอาหารอีกไม่ได้แล้วหรืออาศัยการดูตารางเวลาที่คำนวณไว้ตามปฏิทินเราะมะฎอนก็ได้ หากไม่มั่นใจ

สำหรับความเข้าใจที่ว่า ต้องงดเว้นอาหารก่อนรุ่งอรุณ (ฟัจญูร) โดยเจาะจงเวลา เช่น 10 หรือ 15 นาทีนั้น เป็นความคิดที่อูตริ (บิดอะฮฺ) เพราะไม่มีหลักฐานว่าศาสนาได้กำหนดอย่างแน่นอนเช่นนั้น

40. กรณีของบางประเทศที่กลางวันและกลางคืนไม่แน่นอน

เช่นการถือศีลอดในบางประเทศที่บางฤดูกาลเป็นกลางวันหรือกลางคืนทั้ง 24 ชั่วโมง โดยแยกไม่ออกหรือ กลางวันยาวนานกว่า (เช่นบางประเทศแถบขั้วโลก) ดังนั้นสำหรับบุคคลที่เป็นมุสลิมซึ่งอาศัยอยู่ในประเทศนั้นจำเป็นต้องอาศัยการเทียบเวลาของประเทศที่ใกล้เคียงที่สุดที่สามารถคิดคำนวณ เพื่อสามารถแยกแยะกลางวัน-กลางคืนได้ กำหนดเวลาการถือศีลอดและละศีลอดของตน

41. สิ่งที่ทำให้เสียศีลอด

นอกเหนือจากการมีรอบเดือนและมีเลือดหลังคลอดบุตร (นิฟาส) แล้วสาเหตุอื่น ๆ ที่จะทำให้เกิดศีลอดเสีย นั้น ต้องประกอบด้วย 3 เงื่อนไขด้วยกันคือ

1. ผู้ถือศีลอดทราบหลักการศาสนาเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ แล้ว (มิใช่ญาฮิล)
2. เป็นการกระทำโดยเจตนาหรือจงใจ มิใช่หลงลืม
3. มิได้อยู่ในภาวะถูกบังคับให้กระทำ จนไม่มีทางเลือกหรือหลีกเลี่ยงได้

ซึ่งสิ่งที่ทำให้ศีลอดเสีย บางสาเหตุก็เป็นลักษณะของการทำให้สิ่งหนึ่งออกจากร่างกาย เช่นการร่วมประเวณี การทำให้อาเจียน มีเลือดประจำเดือนและการกรอกเลือด

บางสาเหตุก็เป็นในลักษณะของการนำสิ่งหนึ่ง ๆ ภายนอกเข้าสู่ร่างกาย เช่นการดื่ม การกินอาหารเป็นต้น⁶⁷

42. การฉีดยา การปลูกฝี การสวนทวารหยอดยาตา และการเป่าคอ

การทำให้ศีลอดเสียบางอย่างก็อยู่ในความหมายเดียวกับการ การดื่ม เช่นการใช้ยาทางปาก (จนตกถึงกระเพาะ) การฉีดสารอาหารเข้าสู่ร่างกาย หรือการรับถ่ายเลือดสู่ร่างกาย

⁶⁷ ดู มัจญ์มะอะฮฺ อัล-ฟะตาวา เล่ม 25 หน้า 2

สำหรับการฉีดยาที่ไม่ใช่การให้สารอาหาร หรือพลังงานสู่ร่างกาย ย่อมไม่ทำให้ศีลอดเสียไม่ว่าจะฉีดที่กล้ามเนื้อ หรือที่เส้นเลือดก็ตาม⁶⁸

เช่นเดียวกับการรักษาโรคไตพิการบางชนิดที่จำเป็นต้องรักษาโดยอาศัยการดูแลโลหิตที่เสียออกมาฟอกภายนอก แล้วฉีดกลับเข้าสู่ร่างกายอีกครั้ง รวมทั้งการปลูกฝี⁶⁹ การสวนทวาร การหยอดยารักษาตาหรือหู การถอนฟัน และการใส่ยาที่บาดแผล ก็ไม่ทำให้ศีลอดนั้นเสียแต่อย่างใด⁷⁰

การเป่ายาเข้าลำคอเพื่อรักษาโรคหอบหืด ซึ่งบางคนจำเป็นต้องใช้เป็นประจำก็ไม่ได้ทำให้ศีลอดเสีย⁷¹ ทั้งนี้เพราะเป็นแค่การดูดตัวยาเข้าสู่ปอด และไม่ได้ทำให้เกิดความรู้สึกอึดอัดแต่อย่างใด หรือการกลั้วน้ำในลำคอ ตราบใดน้ำมิได้ตกเข้าไปสู่ท่อ หรือการถอนฟันโดยทันตแพทย์ หลังถอนเสร็จถึงแม้จะมีความรู้สึกได้กลิ่นตัวยาในช่วงลำคอก็ตาม ก็ไม่ทำให้การถือศีลอดนั้นเสีย⁷²

43. การกินและดื่มโดยเจตนา

ผู้ใดกินหรือดื่มโดยเจตนาในช่วงกลางวันของเราะมะฎอน โดยปราศจากเหตุผลที่จำเป็นตามที่ศาสนานูโลม แน่นอนเท่ากับเขาได้กระทำผิดอันมหันต์ ลงไป ที่เขาจำเป็นต้องรีบขอลุแก่โทษ (เตาบะฮฺ) ต่ออัลลอฮฺตะอาลา และต้องถือซัดใช้วันที่เขาเสียไป

ส่วนหากทำให้ศีลอดเสียด้วยการดื่มของมีเมาต้องห้าม เช่นสุรา ก็ยิ่งถือว่าเป็นการก่อความบาปอันยิ่งใหญ่เพิ่มทวีขึ้นเป็นเท่าตัว ย่อมตกอยู่ในสภาพที่เลวร้าย และเสี่ยงต่อการกริ้วโกรธ และการลงโทษจากอัลลอฮฺตะอาลามากที่สุด ซึ่งจะเป็นต้องรีบสารภาพผิด และกลับตัวให้เร็วที่สุด พร้อมกับพยายามสร้างความดีงามต่างๆ ให้มากเพื่อลบล้าง เช่น การปฏิบัติต่างๆ ที่เป็นสุนนะฮฺ ทั้งนี้เพื่อหวังความพึงพอใจจากอัลลอฮฺ และซ่อมแซมส่วนบกพร่องต่างๆ จากพริ้วทั้งหลาย ของเขา ที่ถูกทำให้เสียหรือขาดไป

44. การกิน หรือดื่มโดยหลงลืม

ส่วนการกิน การดื่มโดยการหลงลืม หรือมิได้เจตนา นั้น ให้เขาถือศีลอดต่อไปได้เลย ไม่ได้ทำให้ศีลอดนั้นเสีย เพราะไม่ได้เจตนา แต่ถื่อนั้นเป็นการเมตตากรุณาจากพระประสงค์ของอัลลอฮฺ ในหะดีษบทหนึ่ง

«إِذَا نَسِيَ أَحَدُكُمْ ، فَأَكَلَ أَوْ شَرِبَ ، فَلَيْتَمِ صَوْمَهُ ، فَإِنَّمَا أَطْعَمَهُ اللَّهُ
وَسَقَاهُ»

⁶⁸ ดู พะตาวา อิบน์อุบัยรฮิม เล่ม 4 หน้า 1

⁶⁹ ดู พะตาวา ของอิบนุอัล-อุษัยมีน

⁷⁰ ดู มัจญ์มัฎะฮฺ อัล-พะตาวา เล่ม 25 หน้า 233 และ หน้า 245

⁷¹ พะตาวา อัลด-ดะวะฮฺ ของอิบนุบาซ อันดับที่ 979

⁷² อ้างจากพะตาวา ของอิบนุบาซ / มุซาพะหะฮฺ

“เมื่อพวกท่านคนใดลืม โดยได้กินหรือดื่ม ดังนั้น (เมื่อนึกได้) จงถือศีลอดของเขาดำเนินไปให้สมบูรณ์ เพราะแท้จริงอัลลอฮ์นั้นทรงให้เขาได้กินและทรงให้เขาดื่ม (ดังนั้นจึงไม่ถือว่าเสียศีลอด)”⁷³

หากกรณีที่เราพบเห็นบุคคลอื่นลืมและกำลังกินอาหารอยู่ ก็ให้กล่าวเตือนสติเขา ซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของอายะฮ์อัล-กุรอานที่ว่า

﴿وتعاونوا على البر والتقوى﴾

“และพวกท่านจงให้การช่วยเหลือกัน บนพื้นฐานของคุณธรรม และการยำเกรง (ตักวา)”⁷⁴

และคำกล่าวของท่านนบี (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลิม)

ความว่า “และหากฉันหลงลืมไป ดังนั้นพวกท่านก็จงเตือนสติฉันด้วย”⁷⁵

45. การเจตนาละศีลอดเนื่องเหตุจำเป็นฉุกเฉิน

เช่นกรณีของการละศีลอด เนื่องตกอยู่ในสภาวะที่จำเป็นต้องให้การช่วยเหลือชีวิตผู้ตกอยู่ในอันตราย เช่น เพื่อช่วยเหลือคนตกน้ำ กู้เรืออัปปาง หรือดับเพลิง เป็นต้น กรณีจำเป็นเช่นนี้ โลกให้ละศีลอดได้ และให้ถือศีลอดชดใช้ในภายหลัง

46. การเจตนามีเพศสัมพันธ์ในช่วงกลางวัน

เช่นกรณีของการร่วมประเวณีโดยเจตนาหรือจงใจในตอนกลางวันของเดือนเราะมะฎอน โดยสอดใส่ปลายอวัยวะเพศเข้าไปภายในทางหนึ่งทางใดจากทวารทั้งสอง แม้ว่าจะหลั่งน้ำสุจิออกมาหรือไม่ก็ตาม ย่อมเท่ากับเขาทำให้การถือศีลอดนั้นเสียแล้วและต้องอดอาหารต่อไปจนกระทั่งสิ้นวัน โทษของการกระทำความผิดอันหนักนี้ ก็คือต้องชดใช้ด้วยวิธีการต่อไปนี้ คือ

1- ต้องถือศีลอดชดใช้ 2 เดือนในวันติดต่อกัน

2- หรือหากไม่สามารถทำในประการแรกได้ ก็ให้เลี้ยงอาหารคนยากจนจำนวน 60 คน

หรือที่ระบุในหะดีษบทหนึ่ง รายงานจากอบูสุร็อยเราะฮ์ (เราะฎียัลลอฮุอันฮุ) ว่า ขณะที่เรากำลังนั่งอยู่พร้อมกับท่านนบี (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลิม) ท่านได้มีชายผู้หนึ่งเข้ามาหาท่าน และร้องขึ้นว่า

“โอ้เราะฮ์มุลลอฮ์ ฉันพินาศแล้ว”

ท่านถามว่า “เกิดอะไรขึ้นกับท่านหรือ?”

เขาตอบ “ฉันได้ร่วมประเวณีกับภรรยาของฉันในขณะที่ฉันถือศีลอด”

ดังนั้นท่านเราะฮ์มุลลอฮ์จึงถามเขาอีกว่า “แล้วท่านมีทาสสักคนเพื่อปล่อยเป็นไทไหม?”

เขาตอบ “ไม่มีครับ”

⁷³ บันทึกโดย อัล-บุคอรี และมุสลิม

⁷⁴ ซูเราะฮ์ อัล-มาอิดะฮ์ อายะฮ์ที่ 2

⁷⁵ ดู มะญาลิส ชะฮ์เราะมะฎอน ของอิบนุอัล-อุษัยมีน หน้า 70

ท่านถามต่อไป “ดังนั้น ท่านสามารถถือศีลอดเป็นเวลา 2 เดือนติดต่อกันได้หรือไม่?”

เขาตอบเหมือนเดิมอีกว่า “ฉันไม่มีความสามารถครับ”

ท่านจึงถามต่อไปอีกว่า “ท่านมีอาหารเพื่อเลี้ยงแก่คนยากจนจำนวน 60 คนหรือเปล่า?”

เขาก็ตอบว่าไม่มีอีก⁷⁶

ข้างต้นนี้รวมถึงการทำซิना การร่วมเพศแบบรักร่วมเพศ หรือการสมสู่กับเดรัจฉาน ซึ่งล้วนอยู่ในกฎ (หุกุม) เดียวกัน

47. เจตนาละเมิดศีลอด

สำหรับกรณีของบุคคลหนึ่ง ที่ต้องการร่วมประเวณีกับภรรยาของเขาในกลางวันของเราะมะฎอน ดังนั้น จึงตั้งใจกินอาหารเพื่อให้ศีลอดของเขาเสียก่อน จึงร่วมประเวณีกับภรรยา กรณีเช่นนี้ ย่อมถือว่าบุคคลนั้นได้กระทำการละเมิด (มีวะอุศียะฮฺ) ต่อกฎอันหวงห้ามของเราะมะฎอนเป็น 2 เท่าด้วยกันคือด้วยการกินและการร่วมประเวณี หน้าที่ของเขาจำเป็นต้องลบล้างความผิดด้วยการทำ “กัฟฟาเราะฮฺ” (เช่นข้อที่ 46) พร้อมกับต้องขอลุแก่โทษต่อการฝ่าฝืนอันร้ายแรงนั้น จากอัลลอฮฺอย่างจริงจังและมากมายด้วย⁷⁷

48. กรณีการจูบ กอด หรือสัมผัสสามี-ภรรยาขณะถือศีลอดอยู่

การจูบ และการลูบไล้ การกอด การสัมผัส และตั้งตัว และการมองภรรยาของตนเองนาน ๆ หากเขาสามารถควบคุมความรู้สึก หรืออารมณ์ของตนเองได้ ก็ไม่ถือว่าต้องห้าม หรือหะรอม สำหรับผู้กำลังถือศีลอดแต่อย่างใด เพราะมีหลักฐานจากหะดีษหนึ่งรายงานจาก นางอาอิชะฮฺ (เราะฎิยัลลอฮุอันฮา) กล่าวว่า

“แท้จริงท่านนบี (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลิม) เคยจูบ (ภรรยา) ขณะถือศีลอด แต่ทั้งนี้เพราะว่าท่านสามารถควบคุมความต้องการ (ของอารมณ์ใคร่) นั้นได้มากยิ่งขึ้นกว่าพวกท่านทั้งหลาย”

สำหรับความของหะดีษกุดซีย์ที่ว่า

« .. ويدع زوجته من أجلي .. »

“เขาได้ทิ้งภรรยาของเขาเพื่อฉัน (อัลลอฮฺ)” หมายความว่าคือ “ละทิ้งจากการร่วมประเวณีกับนาง”

แต่หากบุคคลใด เป็นบุคคลที่ไวต่อความรู้สึกทางเพศเร็วและมีความต้องการทางเพศสูง เกรงว่าอาจจะไม่สามารถหักห้ามอารมณ์ของตนเองได้ หรือทำให้เกิดความรู้สึกทางเพศ จนน้ำอสุจิ

⁷⁶ บันทีกโดย อัล-บุคอรี เล่ม 4 หน้า 163

⁷⁷ ดู มัจญ์มะอ์ อัล-พะตาวา เล่ม 25 หน้า 262

เคลื่อน หรือนำไปสู่การร่วมประเวณีได้ ในกรณีเช่นนี้ ย่อมเป็นที่ต้องห้าม (หะรอม) เพราะทำให้การถือศีลอดต้องเสียได้ และนี่เอง คือเจตนาที่อัลลอฮ์ ตะอาลา กล่าวในหะดีษกุดซีย์ข้างต้นที่ว่า

“และเขาละทิ้งต้นหาของเขาเพื่อฉัน”

เพราะตามหลักการศาสนาแล้วถือว่า

“ทุกๆ สิ่งที่เป็นสื่อ นำพาไปสู่สิ่งที่หะรอม (ต้องห้าม) สิ่งนั้นย่อมถือว่า หะรอม (ต้องห้าม) ด้วย”

49. กรณีได้ยินเสียงอะซานศุบหฺขณะที่ร่วมเพศอยู่

เวลาของรุ่งอรุณขึ้น (หรือได้ยินอะซานละหมาดศุบหฺ) เขาจำเป็นต้องหยุดกระทำทันที และถือว่าศีลอดของเขานั้นใช้ได้ (เศาะหฺ) ถึงแม้จะมีน้ำอสุจิหลังออกมาหลังจากที่หยุดกระทำแล้วก็ตาม แต่ถ้าหากเขาไม่หยุดและยังคงร่วมเพศต่อไป ย่อมถือว่าถือศีลอดในวันรุ่งขึ้นนั้นของเขาเสีย จำเป็นต้องขออุกัฏฮฺ (เตาบะฮฺ) และถือชดใช้ และต้องทำกัฟฟาเราะฮฺ

50. การถือศีลอดในสภาพที่มีญูบ

หากกรณีตื่นขึ้นมาตอนเวลาศุบหฺแล้วในสภาพที่มีญูบ ไม่ถือว่าทำให้ศีลอดในวันนั้นของเขาเสียแต่ทั้งนี้ให้เขารีบอาบน้ำยกหะดัษ (อัล-ฮัจอสุล) เพื่อชำระร่างกาย อย่านั่งประวิงหรือซักซ้าไปจนกระทั่งตะวันขึ้น และเขาต้องรีบละหมาดหลังจากนั้นทันที

เช่นเดียวกันไม่ว่ากรณีของการมีญูบะฮฺเลือดประจำเดือนหรือเลือดหลังการคลอดบุตร (นิฟาส)

51. การนอนหลับเปียกในช่วงกลางวัน

หากนอนหลับเปียกในเวลากลางวันของเดือนเราะมะฎอน ก็ไม่ถือว่าทำให้ศีลอดนั้นเสียเช่นกัน (เพราะมิใช่เป็นการเจตนา) และให้ถือศีลอดต่อไปจนตลอดวันได้โดยปกติ

52. การสำเร็จความใคร่ในช่วงกลางวัน

การสำเร็จความใคร่ด้วยตนเองในตอนกลางวันของเราะมะฎอน ด้วยวิธีการใดก็ได้แล้วแต่ เช่น การใช้มือการสัมผัส หรือการมอง จนกระทั่งทำให้น้ำอสุจikelื่อนหรือหลังออกมา ย่อมทำให้ศีลอดเสียอย่างแน่นอนและถือว่าผู้นั้นได้ฝ่าฝืนหรือละเมิดขั้นรุนแรงต่อบัญญัติฉะนั้นเขาจำเป็นต้องรีบอุกัฏฮฺ จากอัลลอฮ์ ตะอาลา ต่อการฝ่าฝืนนั้น แม้การถือในวันนั้นจะเสียไปแล้วแต่เขาต้องอดอาหารต่อไปในเวลาที่เหลืออยู่จนกว่าจะพลบค่ำ และต้องถือชดใช้ในภายหลังด้วย

ส่วนกรณีที่น้ำอสุจikelื่อนออกมาโดยไม่เจตนาเช่นเนื่องความรู้สึกกำหนด หรือเพียงการนึกคิดในทัศนะของอุละมาอ์ที่ถูกตั้งที่สุดถือว่า การถือศีลอดนั้นไม่เสีย ทั้งนี้โดยอ้างอิงจากหะดีษที่ท่านนบี (ศ็อลลัลลฮูอะลัยฮิอะฮฺลัม) ความว่า

“แท้จริงอัลลอฮฺทรงยกโทษให้แก่ประชาชาติของฉัน ในสิ่งที่จิตใจของ
พวกเขาเพียงแต่คิดตราบไต่ที่พวกเขายังไม่กระทำหรือพูดออกมา”⁷⁸

หากเขาตั้งใจและเริ่มสำเร็จความใคร่ด้วยตนเองแต่ยังไม่ถึงกับหลังอสุจิ แล้วเขาก็หยุดเสีย
ในกรณีนี้ถือว่าคืออดยังไม่เสียและไม่ต้องถือคืออดชดใช้ แต่ให้เขาขอลูแก่โทษจากอัลลอฮฺ ที่ได้เริ่ม
การกระทำสิ่งที่เป็นการละเมิดต่อพระองค์ไป

ฉะนั้นสมควรอย่างยิ่งสำหรับผู้ถือคืออดอยู่นั้นจะต้องนำตัวออกห่างจากทุกสิ่งทุกอย่าง
ที่อาจเป็นสาเหตุกระตุ้นให้เกิดอารมณ์หรือความรู้สึกทางเพศหรือความนึกคิดที่ลามกขึ้นมาได้

ส่วนการหลังของน้ำมะซีย์ (น้ำกำหนัด) จากอวัยวะเพศนั้น โดยทัศนะที่แข็งแรงเห็นว่าไม่
ทำให้คืออดนั้นเสีย

53. กรณีของการอาเจียน หรือเจตนาเอาสิ่งของเข้าปาก ขณะถือคืออด

ผู้ใดมีอาการคลื่นเหียนจนอาเจียนออกมาการถือคืออดของเขาไม่เสีย⁷⁹ ยกเว้นหากมี
เจตนาทำให้อาเจียน เช่น เอามือล้วงคอ รีดหน้าท้องถือว่าการถือคืออดนั้นเสีย และถือชดใช้

เช่นเดียวกับกรณีของเจตนาดมสิ่งที่มีกลิ่นฉุนหรือจ้องมองสิ่งหนึ่ง ๆ จนทำให้เกิดอาการ
คลื่นเหียนอาเจียนออกมา เช่นนี้ถือว่า เป็นการเจตนา

หากอาเจียนออกมาเนื่องจากมีความผิดปกติภายในร่างกาย หรือกระเพาะอาหาร คืออด
ไม่เสีย⁸⁰

ส่วนกรณีการเอาสิ่งของ เช่น ปากกา เหยียดเข้าปากคาบไว้ระหว่างฟัน หรืออมไว้แต่ไม่
เจตนาจะกิน หรือกลืนเข้าไปในลำคอ หรือกรณีสิ่งที่มีขนาดเล็กมาก ๆ เช่น เส้นผม หรือเศษวัสดุ
เล็ก ๆ ซึ่งบางครั้งยากต่อการแยกออกมาจากน้ำลายได้ ดังนั้นให้รีบคายออกมาพร้อมกับน้ำลาย
และไม่ถือว่าการถือคืออดนั้นเสีย⁸¹

สำหรับการขบเคี้ยวหมากฝรั่ง เศษยางเล็ก ๆ หากชิ้นส่วนของมันหลุด หรือละลาย หรือมี
รส กลืนตกเข้าสู่ลำคอ หรือกระเพาะได้ ย่อมไม่อนุโลมให้นำเข้าปากหรือเคี้ยวขณะถือคืออด เพราะ
ทำให้คืออดนั้นเสียได้ แต่หากเป็นยางหรือวัตถุที่มีความแข็งแรงชิ้นส่วนไม่หลุด หรือไม่ละลายใน
น้ำลาย กรณีเช่นนี้อุลละมาฮ์และนักวิชาการโดยทั่วไป ถือว่าการอมหรือนำเข้าปากนั้นอยู่ใน
ขอบข่ายของมักรูฮฺ (คือไม่ควรกระทำ)

เช่นบรรดาสะละฟุศศอลิฮฺบางท่านกล่าวไว้ว่า

“ท่านพึงชิงชังต่อการกระทำสิ่งนี้อาจนำไปสู่การกินเลยหรือผิดพลาดได้ ถึงแม้ว่า
ขณะที่กระทำนั้นท่านอาจมีข้ออ้าง หรือเหตุผลอยู่ก็ตาม

⁷⁸ บันทึกโดย อัล-บุคอรี กิตานูฎ - ญะลาละ

⁷⁹ บันทึกโดย อัล-ติรมิซีย์ ; หะดีษ เศาะเหียะหฺ

⁸⁰ ดู มะญาลิส ชะฮฺรูเราะมะฎอน ของอิบนุอัล-อุษัยมีน หน้า 67

⁸¹ ดู อัล-มุขนี เล่ม 3 หน้า 106

ให้บ้วนน้ำลายทิ้ง ภายหลังจากการเอาน้ำบ้วนปากแล้ว ส่วนความเปียกชุ่มที่ยังรู้สึกได้ในช่องปากนั้นถือว่าไม่ทำให้เสียศีลิต เพราะเป็นสิ่งที่ไม่สามารถขจัดออกได้อีก

กรณีของการเกิดแผลที่กระพุ้งแก้ม หรือเลือดไหลตามไรฟันเนื่องจากการแปรงฟัน ให้เขาบ้วนเลือดนั้นออก จะกลืนหรือให้เข้าสู่ลำคอไม่ได้ กรณีเสลดหรือเสมหะที่ออกมาจากลำคอเนื่องจากสาเหตุของการไอ หรือเป็นหวัดนั้น ให้พยายามคายออกมาเท่าที่สามารถทำได้ ส่วนที่อาจหลงเหลืออยู่ในลำคอนั้นเป็นทีอนุโลม

ขณะที่ถือศีลิตอยู่เป็นที่น่ารังเกียจ (มักฺรุชฺ) ที่จะลิ้มรสอาหาร โดยที่ไม่มีเจตนาจริง ๆ ทั้งนี้เนื่องจากการเป็นความเสี่ยงที่อาจทำให้ศีลิตนั้นเสียหายได้สำหรับกรณีจำเป็นที่จำเป็นที่ต้องเคี้ยวอาหารให้ทารก หรือการใช้ลิ้นแตะ เพื่อทวาระสของอาหารที่จะซื้อ ดังปรากฏในหะดีษหนึ่ง รายงานจากท่านอับดุลบาส (เราะฎียัลลอฮุอันฮูมา) กล่าวว่า

“ไม่เป็นอะไรที่จะลิ้มรสของน้ำส้วมสายชูหรือสิ่งที่ต้องการซื้อ”⁸²

54. การแปรงฟันขณะถือศีลิต

การแปรงฟันเป็นขุณนะฮฺสำหรับผู้ถือศีลิตคือให้ใช้ไม้ (ข่อย) แปรงฟัน แม้ไม้ นั้นจะยังสดอยู่ก็ไม่เป็นไร หลังแปรงให้บ้วนออกให้สะอาด หากยังรู้สึกว่ามีรสเผ็ดหรือรสอย่างอื่นอยู่ให้บ้วนอีก จนมั่นใจส่วนรสเพียงนิดหน่อยที่อาจติดอยู่หลังจากบ้วนแล้วไม่ทำให้เสียศีลิตแต่อย่างใด⁸³

สิ่งที่พวกเราพึงระวังคือ การแปรงฟันด้วยยาสีฟัน (ที่มีฟอง) ในช่วงกลางวัน ซึ่งบางยี่ห้อมีส่วนผสมของตัวยาที่รุนแรง มีรสซ่าอาจผ่านเข้าลำคอได้ ไม่นอญูตให้กลืนเข้าไปโดยเจตนา แต่หากไม่เจตนาก็ไม่เป็นไร

55. กรณีเลือดกำเดา ควัน และฝุ่นเข้าลำคอ หรือ การดม

สิ่งที่อาจประสบกับผู้ที่ถือศีลิตได้เสมอก็คือ เช่น การมีบาดแผล เลือดกำเดาออกทางจมูก หรือน้ำหรือน้ำมันกระเด็นเข้าปาก หากเป็นไปโดยไม่ได้เจตนาที่ไม่ทำให้การถือศีลิตนั้นเสีย ทำนองเดียวกับกรณีที่มีฝุ่น ควันไฟ หรือแมลงเข้าไปในปากและตกถึงท้องโดยไม่ได้เจตนา

ส่วนสิ่งที่ไม่อาจคายออกจากปากได้หมด เช่น น้ำลาย ซึ่งเป็นของที่อยู่ในร่างกายเราก็นอญูตให้กลืนลงไปไม่ต้อง

เช่นเดียวกับฝุ่นในท้องถนน หรือละอองแป้งซึ่งเล็กมาก หากฟุ้งกระจายเข้าปากโดยไม่ได้ตั้งใจและผสมปะปนอยู่กับน้ำลายบ้างเล็กน้อย แล้วกลืนเข้าลำคอไป ในทัศนะที่ถูกต้องที่สุดแล้วไม่ถือว่าทำให้ศีลิตนั้นเสีย⁸⁴

⁸² ดู อีรวานุล-เฮาะลีล เล่ม 4 หน้า 86 /พิตหุลบารี กิตาบุศ-คิยาม

⁸³ ดู อัล-พะตาวา อัล-สะอะดียะฮฺ หน้า 245

⁸⁴ ดู อัล-มุฆนี เล่ม 3 หน้า 106

และไม่ถือว่าทำให้เสียศีลเหมือนเดียวกัน เช่น กรณีที่ร้องไห้และรู้สึกว่า มีน้ำตาตกอยู่ภายในลำคอหรือใส่น้ำมันบนศีรษะ รู้สึกว่ามีกลิ่นตกอยู่ในลำคอหรือการใส่ยาป้ายขอบตา ทาขี้ผึ้งหรือทาโลชั่นบนผิว⁸⁵

หรือการดมน้ำหอม กลิ่นรูปเทียน ก็เช่นเดียวกันไม่เป็นที่ต้องห้าม แต่พึงระวังอย่าให้กลิ่นหรือควันของมันเข้าลึกไปในลำคอ และพึงหลีกเลี่ยงจากการใช้ยาสีฟันในเวลากลางวัน ซึ่งควรใช้ในเวลากลางคือดีที่สุด⁸⁶

56. การกรอกเลือด

และสิ่งที่คุณถือศีลอดพึงหลีกเลี่ยงอีกประการหนึ่งก็คือ การกรอกเลือดในขณะที่ถือศีลอดอยู่ แม้ในเรื่องนี้ยังเป็นปัญหาขัดแย้งอย่างกว้างขวางในระหว่างบรรดาอุลละมาอ์ก็ตาม

ซึ่งในทัศนะของท่านชัยคุลอิสลามอิบนุอับดุลอะซียะฮ์ (เราะหิมะฮ์ฮุสซัน) ถือว่าผู้กรอกเลือดนั้นศีลอดเสีย

57. การดูบุญหรือสิ่งเสพติด

การดูบุญหรือ เป็นสิ่งที่ทำให้เสียศีลอดแน่นอนและยอมไม่มีเหตุผลอันใดสำหรับบุคคลที่ติดบุญหรือจะละทิ้งการถือศีลอด ด้วยการอ้างว่าขาดบุญไม่ได้ ทั้ง ๆ ที่บุญนั้นแท้จริงแล้วเป็นยาเสพติดที่หะรอมด้วยหลักการศาสนา

58. การว่ายน้ำ หรือดำลงไปน้ำ

การดำลงไปน้ำ การเอาผ้าซับน้ำให้เปียกคลุมร่างกาย เพื่อให้เกิดความเย็น หรือใช้น้ำราดบนศีรษะขณะที่ถือศีลอดอยู่ในช่วงกลางวัน เพื่อบรรเทาความร้อนกระหาย ไม่ถือว่าทำให้ศีลอดนั้นเสีย⁸⁷

ส่วนการลงไปเล่นในน้ำ หรือว่ายน้ำเป็นเวลานานๆ ถือว่าเป็นมักรอุฮ์ เนื่องจากเป็นการเสี่ยงที่น้ำจะเข้าไปในปากหรือกระเพาะได้ แต่ในกรณีผู้ที่มีอาชีพเกี่ยวกับการดำน้ำ หรือจำเป็นต้องลงไปใต้น้ำอยู่บ่อยๆ เช่น ชาวประมง หากเขาสามารถป้องกันมิให้น้ำเข้าไปในท้องได้ก็ไม่ต้องห้าม แต่ทั้งนี้สมควรหลีกเลี่ยง และระวังให้มากที่สุด

59. กรณีผู้ที่ยังกิน-ดื่ม หรือร่วมประเวณีในเวลาที่เขาศุบห์แล้วโดยไม่เจตนา

กรณีของผู้ที่ยังกินหรือดื่ม หรือร่วมประเวณีกับภรรยาเนื่องเข้าใจว่า ขณะนั้นยังไม่ถึงเวลาต้องห้ามแต่ต่อมาทราบว่าเวลารุ่งอรุณผ่านมาแล้ว ไม่ถือว่าศีลอดนั้นเสีย คือให้เขาถือต่อไปได้เลย

⁸⁵ ดู มัจญ์มัจญ์ อัด-ฟะตาวา เล่ม 25 หน้า 245

⁸⁶ ดู มะญาลิส ชะฮ์รูเราะมะฎอน ของอิบนุอับดุล-อูษัยมีน หน้า 72

⁸⁷ ดู อัด-มุขนี เล่ม 3 หน้า 44

เพราะมิได้เจตนาละเมิด เพราะจากสิ่งที่โองการอัล – กุรอาน (2 : 187) ระบุก็คือ เมื่อประจักษ์
แจ้งว่ารุ่งอรุณขึ้น แต่กรณีข้างต้นนี้เป็นการเข้าใจผิด หรือไม่ชัดเจน

ดังรายงานหนึ่งด้วยสายสืบที่เศาะหี้หุ จากอิบน์อุบบาส (เราะฎียัลลอฮุอันฮุมมา) ความว่า
“อัลลอฮฺทรงอนุโลมการกินและดื่มตราบที่ท่านยังไม่มีความมั่นใจว่าถึง
เวลา (รุ่งอรุณ) แล้ว”⁸⁸

60. การรีบละศีลอด ทั้ง ๆ ที่ยังไม่แน่ใจว่าได้เวลาแล้วหรือยัง

กรณีของการรีบละศีลอด หรือกระทำในสิ่งที่ละเมิดศีลอด โดยไม่ดูเวลาหรือสังเกตให้แน่
ชัดเสียก่อนอาศัยเพียงการเดาสุ่มส่วนตัวอย่างมักง่ายว่า ตะวันลับของฟ้าแล้ว ทั้งที่ ๆ แท้จริง
ขณะนั้นยังไม่ถึงเวลาในกรณีเช่นนี้ถือว่า ศีลอดวันนั้นของเขาเสีย คือเป็นโมฆะ และต้องชดใช้

﴿إِنَّ الظن لا يغنى من الحق شيئاً﴾

“แท้จริงการคลางแคลงนั้น ย่อมมิสามารถหักล้างความจริงได้แต่
อย่างไร”⁸⁹

61. ได้ยินเสียงอะซานศุบหุ ขณะที่ยังเคี้ยวอาหารอยู่ในปาก

เมื่อได้ยินเสียงอะซาน หรือทราบว่ามีเวลาทานซะหุรแล้ว ในขณะที่ยังเคี้ยวอาหารอยู่
ในปากบรรดานักวิชาการฟิกฮฺ (นิติศาสตร์) มีทัศนะที่เห็นพ้องต้องกันว่า ให้คายอาหารที่เหลืออยู่ใน
ในปากนั้นออกทันที และให้เขาถือศีลอดต่อไปได้ เช่นเดียวกับกรณีการกินหรือดื่มโดยหลงลืมไม่ได้
เจตนา (คือเมื่อนึกได้ก็ให้รีบคายออกจากปากทันที)

62. กรณีสตรี หรือบุคคลที่มีอายุถึงเกณฑ์แล้วแต่ยังหวังเหนี่ยวไม่ยอมถือศีลอด

เด็กหนุ่ม-สาวที่มีอายุบรรลุนิติภาวะ (อากิลบาลิหม) แล้ว แต่ยังไม่ถือศีลอด เนื่องจาก
สาเหตุเพราะอาย หรือไม่กล้าถือศีลอด ถือว่ามีความผิดต้องชดเชยแก่โทษ (เตาเบฮฺ) จากอัลลอฮฺตะ
อาลาเสียและให้ถือศีลอดชดใช้ในวันที่ขาดไปทั้งหมด

หากเวลาได้ล่วงเลยมาเป็นปีแล้ว กระทั่งถึงเราะมะฎอนอีกรอบปีหนึ่ง โดยที่เขายังไม่ชดใช้
ศีลอดที่เขาละเลยไว้เมื่อปีกลาย กรณีเช่นนี้ให้รีบชดใช้เมื่อมีโอกาสทันที พร้อมกับต้องให้อาหารแก่
คนยากจนคนหนึ่งในทุก ๆ วันที่ขาด ทั้งนี้เพื่อเป็นค่าปรับ (กัฟฟาเราะฮฺ) ในโทษฐานล่าช้า หรือ
ละเลยต่อบทบัญญัติของอัลลอฮฺตะอาลาด้วย

63. ศีลอดเราะมะฎอนกรรยาไม่จำเป็นต้องขออนุญาตสามีก่อน

⁸⁸ ดูพิตหุล-บารี เล่ม 4 หน้า 135/มััจญมูอะอุล-พะตาวา เล่ม 29 หน้า 2

⁸⁹ ชูเราะฮฺยูनुส/อายะฮฺ 36

สำหรับในกรณีศีลอดต่าง ๆ ที่เป็นข้อนั้นๆ นั้นจริงอยู่ว่าภรรยาจะต้องได้รับการยินยอมของสามีก่อนถึงจะกระทำได้ (นอกจากในกรณีที่สามีเดินทางหรือไม่อยู่บ้าน) ยกเว้นการถือศีลอดเดือนละระฆังอนซึ่งเป็นพิธีกรรมแก่ทุกคนนั้น ไม่จำเป็นต้องขออนุญาตสามีก่อนแต่อย่างใด

64. เมื่อมั่นใจว่าหมดรอบเดือนแล้วให้ถือศีลอดในวันต่อไปทันที

ระหว่างการมีประจำเดือน หากนางพบว่ามามีสิ่งที่เป็นชิ้นเล็ก ๆ สีขาว (แท้จริงคือสายของเม็ดเลือดขาวซึ่งจะถูกขับออกมาจากมดลูกของสตรีเมื่อหมดรอบเดือน) หมายความว่า ขณะนั้นนางอยู่ในสภาพที่สะอาดแล้ว และให้นางเตรียมตัวเพื่อตั้งเจตนา (เนียต) ถือศีลอดเพื่อวันรุ่งขึ้นได้ทันที แต่หากไม่มั่นใจก็ให้เอาสำลีแตะ โดยตั้งข้อสังเกตพบว่า เลือดนั้นมีสีใสสะอาดก็ให้ถือศีลอดต่อไป แต่หากพบว่ามามีเลือดเป็นระดูออกมาอีกอย่างมากและชัดเจน ก็ให้ละศีลอดเสีย (จะถือต่อไปไม่ได้)

สำหรับผู้ที่มีมั่นใจว่ารอบเดือนของตนหมดแล้วและได้เริ่มถือศีลอดจนกระทั่งผ่านไปถึงเวลามัฆริบคือหลังจากทำการละศีลอดแล้วกลับพบว่าเลือดประจำเดือนนั้นมาอีก กรณีเช่นนี้ถือว่าการถือศีลอดที่ผ่านมาในวันนั้นถูกต้องและได้รับผลบุญ

เช่นเดียวกันหากผู้ที่อยู่ในรอบเดือน หรือสตรีมีนิฟาส (เลือดหลังการคลอดบุตร) พบว่าเลือดของนางนั้นหยุดแล้วตั้งแต่เมื่อคืนให้นางเริ่มเนียต (เจตนา) ถือศีลอดได้เลย แม้นางจะอาบน้ำชำระร่างกายหลักจากที่รุ่งอรุณขึ้นแล้วก็ตาม บรรดาอุละมาห์ทั้งหลายถือว่าการถือศีลอดของนางนั้นเศาะฮฺ (ใช้ได้)⁹⁰

65. แม้นถึงกำหนดรอบเดือน แต่ตราบไตที่จะยังไม่เห็นเลือด ก็ให้ถือศีลอดก่อน

สตรีหรือมุสลิมะฮฺที่รู้ตัวเองว่า โดยปกติแล้วรอบเดือนจะถึงกำหนดมาอีกครั้งในวันรุ่งขึ้น ตราบไตที่ยังไม่เห็นเลือดก็ให้เขาเนียต หรือตั้งเจตนาถือศีลอดอดไปก่อน

66. ห้ามใช้ยาห้ามระดู เพื่อถือศีลอด

แต่หนทางที่ดีที่สุดสำหรับสตรี หรือมุสลิมะฮฺที่มีรอบเดือน ก็คือไม่ว่านางจะอยู่ในสภาพใดก็ตาม ให้นางยอมรับหรือยินดีต่อการกำหนดของอัลลอฮฺ ไม่ควรกังวลใจ หรือพยายามใช้วิธีการรับประทานยาควบคุมระดู แต่จงถือเมื่อสะอาดเท่านั้น และคอยซัดใช้ในวันที่ขาดไป อันเป็นความรู้สึกที่บรรดาภริยาของท่านนบี (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) และบรรดาสตรีเศาะฮาบียะฮฺทั้งหลายยึดถือปฏิบัติกันมา

67. กรณีของการแท้ง

⁹⁰ ดู ฟัตหุล-บารี เล่ม 4 หน้า 148

ในกรณีของการแท้ง หากสิ่งที่แท้งออกมานั้นอยู่ในสภาพที่เริ่มเป็นมนุษย์แล้ว เช่นมือวัยวะ ศีรษะ แขน ขา ครบถ้วนแล้ว ถือว่านางอยู่ในสภาพของผู้ที่มีนิฟาส (คือเลือดเสีย เช่นการคลอดบุตร)

หากสิ่งที่แท้งออกมาเป็นเพียงก้อนเลือดเล็ก ๆ เท่านั้น ให้ถือว่าเลือดนั้นเป็น “เลือดอิสติฮาฎะฮะฮะฮะ (เลือดตกค้าง)” คือให้นางถือศีลอดต่อไปได้ หากมีความสามารถ

เช่นกัน สตรีคลอดบุตร หากเลือดนิฟาสของนางหยุดก่อนกำหนด 40 วัน ก็ให้นางเริ่มถือศีลอด และชำระร่างกาย ทำละหมาดได้เช่นปกติ แต่ถ้าหากเกินกว่า 40 วันขึ้นไป ให้นางเริ่มต้นเจตนาถือศีลอดได้เลยไม่ต้องรื้อให้เลือดหมดอีกแล้ว โดยให้อาบน้ำชำระร่างกายได้ เพราะถือว่าเลือดที่ยังมีอยู่หลังจากกำหนด 40 วันนั้นเป็นเลือด “อิสติฮาฎะฮะฮะฮะ” เท่านั้น

68. เลือดอิสติฮาฎะฮะฮะฮะไม่ทำให้ศีลอดเสีย

เลือดอิสติฮาฎะฮะฮะฮะนั้น คือเลือดเสียธรรมดาที่อาจตกค้างเหลืออยู่ หลังจากหมดรอบเดือนหรือหมดเลือดนิฟาส แล้ว ซึ่งไม่ทำให้เสียศีลอด

69. สตรีในช่วงตั้งครรภ์ หรือให้นมทารก

กรณีของสตรีที่อยู่ในช่วงตั้งครรภ์หรือให้นมทารก สามารถเปรียบ (กียาส) ได้กับบุคคลที่ป่วยซึ่งอนุโลมให้ไม่ต้องถือศีลอดในช่วงนั้น แต่ต้องชดใช้ในภายหลัง ทั้งนี้เพราะอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพของแม่และเด็กได้

ท่านนบี (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) กล่าวว่า

«إن الله وضع عن المسافر الصوم وشطر الصلاة ، وعن الحبل والمرضع الصوم»

“แท้จริงอัลลอฮ์ ทรงผ่อนผันการถือศีลอดและครึ่งหนึ่งของละหมาดให้แก่ผู้เดินทาง (มุซาฟิร) และทรงผ่อนผันการถือศีลอดให้แก่หญิงมีครรภ์และหญิงที่ให้นมทารก”⁹¹

70. กรณีสามีบังคับให้ภรรยาร่วมเพศด้วย

โดยที่นางไม่ยินยอม และไม่ได้เจตนา สตรีปกติที่จำเป็นต้องถือศีลอด หากสามีของนางได้ร่วมประเวณีด้วยในตอนกลางวันของเดือนเราะมะฎอน ด้วยความยินยอมของนาง ดังนั้นทั้ง 2 คน ถือว่ามีความผิดที่เหมือนกัน คือแต่ละคนต้องรับโทษโดยการถือศีลอดติดต่อกัน 2 เดือน หรือให้อาหารแก่คนยากจนครบ 60 คน

แต่หากเป็นไปด้วยการถูกบังคับ โดยที่นางไม่ยินยอมหรือเต็มใจด้วย ก็ยอมไม่เป็นความผิดอันใดแก่นางและให้นางถือศีลอดต่อไปจนตลอดวัน

⁹¹ บันทึกลงโดยอับดุล-ติรมิซีย์ : หะดีษ หะสัน

ท่านอินุอะกีล (เราะหิมะฮุสลุลลอฮฺ) กล่าวว่า “กรณีสตรีที่สามีได้ร่วมประเวณีด้วย ขณะที่นางนอนหลับในตอนกลางวันของเราะมะฎอน ถือว่านางไม่มีความผิด จึงไม่ต้องเสียกัฟฟาเราะฮ์ (หรือค่าปรับ)”

แต่ทั้งนี้หากมีความคลางแคลง หรือรู้สึกไม่ค่อยสนิทใจนัก ก็ให้นางถือชดใช้ของวันนั้นด้วย ก็ย่อมได้ เพื่อความมั่นใจ

ฉะนั้นมุสลิมะฮฺท่านใด ที่ทราบดีว่าสามีของตนนั้นมีความรู้สึกทางเพศรุนแรง และควบคุมอารมณ์ตนเองไม่ค่อยได้ ก็จงให้นางพยายามปลีกตัวออกห่างและหลีกเลี่ยงการแต่งตัว หรือใส่เครื่องหอมในช่วงกลางวันของเดือนเราะมะฎอน อันเป็นการป้องกันที่ดี.

(วัส็อลลัลลอฮุ อะลานะบียينا มุฮัมมัด วะอะลาอาลียihi วัสเศาะฮาบียihi วัสซัลลัม)